



BESCHERMD STADSBEELD: Wolfskuil

toelichting & stadsbeeldatlas

Wolfskuil

Toelichting Beschermd Stadsbeeld

Beeldatlas

Gemeente Nijmegen



© Gelders Genootschap, Arnhem,
in opdracht van gemeente Nijmegen, augustus 2005

Teksten en Beeldatlas: drs. G.J.M. Derks
Fotografie: drs. G.J.M. Derks en drs. P.P. Mesken

Inhoud

Toelichting

1	Inleiding	3
2	Ontwikkelingsgeschiedenis	4
2.1	De ontwikkeling van de stad Nijmegen.....	4
2.2	De ontwikkeling van de sociale woningbouw.....	5
2.3	Woningbouwvereniging “Nijmegen”	6
2.4	De Wolfskuil.....	6
2.5	Complexmatige sociale woningbouw	7
	Koninginnelaan I.....	8
	Koninginnelaan V.....	8
	Latere toevoegingen, renovaties, sloop en vervangende nieuwbouw.....	10
3	Huidige ruimtelijke karakteristiek	11
3.1	Algemeen.....	11
3.2	Stedenbouwkundige karakteristiek	11
3.3	Architectonische karakteristiek	14
	Koninginnelaan I.....	14
	Pastoor Zegersstraat/ Nieuwe Nonnendaalseweg (Koninginnelaan V)	16
4	Begrenzing	20
5	Nadere typering te beschermen waarden	21
6	Waardering (Motivering)	23
	Bronvermelding	23
	Beeldatlas	24

1 Inleiding

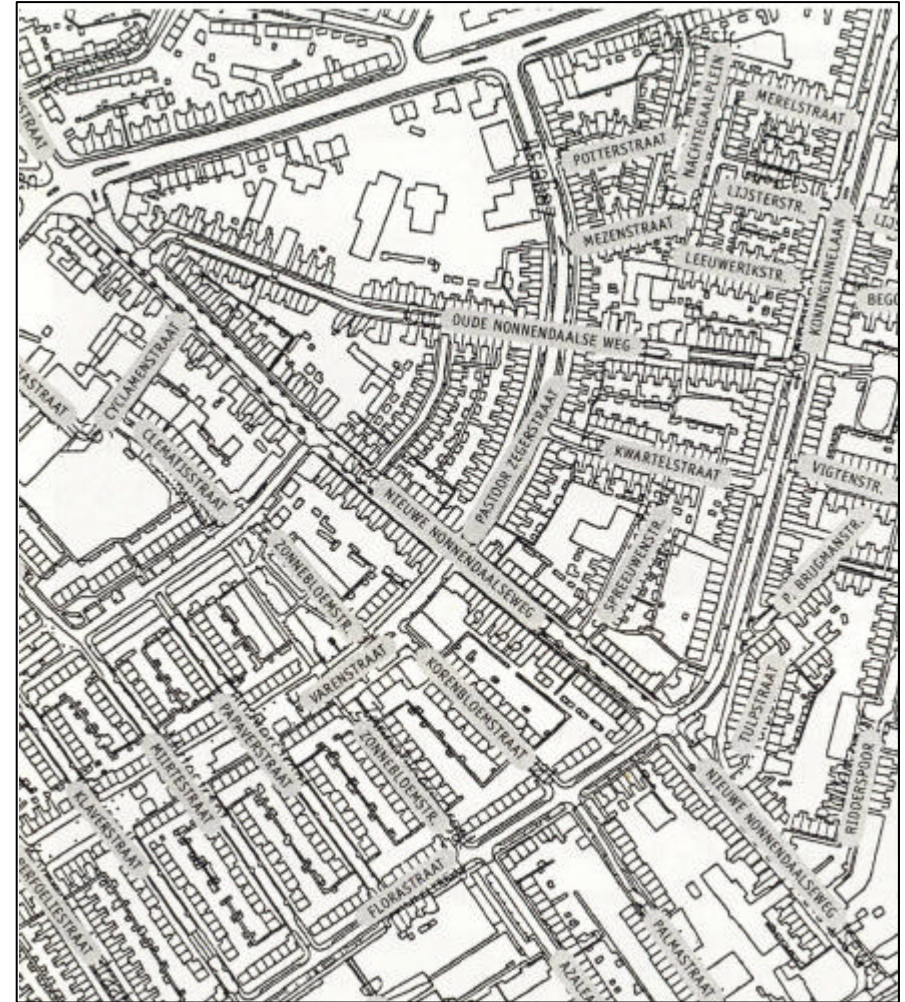
Het “Beschermd Stadsbeeld Wolfskuil” betreft een relatief gaaf bewaard gebleven onderdeel van de wijk Wolfskuil, gelegen in het stadsdeel Nijmegen-West. Het beschermd stadsbeeld ligt binnen de driehoek, omsloten door de Tweede Oude Heselaan, Koninginnelaan en Nieuwe Nonnendaalseweg.

In de Wolfskuil is vooral sociale woningbouw te vinden, zowel uit de periode 1910-1940 als uit de periode na de Tweede Wereldoorlog. De woningen waren aanvankelijk vooral bedoeld voor arbeiders, werkzaam in de omliggende bedrijven. De in totaal ruim 1500 huurwoningen zijn thans in beheer bij Portaal (voorheen Woningbouwvereniging "Nijmegen"). De vooroorlogse woonbuurten zijn vrijwel uitsluitend uitgevoerd in laagbouw in de vorm van aaneen geschakelde eengezinswoningen. Binnen de vooroorlogse sociale woningbouwcomplexen vormden enkele winkelpanden de enige functionele verbijzondering. Voor het badhuis kon men terecht in het nabij gelegen woningbouwcomplex aan de Tulpstraat.

Naast de sociale woningbouw komt in de Wolfskuil veel particuliere bouw voor, met name gesitueerd langs de oude (land)wegen Tweede Oude Heselaan, Wolfskuilseweg, Graafseweg, Floraweg, Koninginnelaan en de Oude en Nieuwe Nonnendaalseweg. Het betreft veelal een aaneenschakeling van kleine en in verschillende stijlperiodes gerealiseerde projecten die nergens het schaalniveau van een straatwand overstijgen.

Het Beschermd Stadsbeeld omvat (delen van) een tweetal complexen in het noordelijke deel van de Wolfskuil, gebouwd door de voormalige woningbouwvereniging "Nijmegen". Het oudste complex betreft de bebouwing aan het Nachtegaalplein en de omliggende straten (1915-1916), dat gerekend kan worden tot Nijmeegs vroegste monumentale volkswoningbouw. Van het tweede complex (1929-1931) is alleen de bebouwing aan weerszijden van de Pastoor Zegersstraat binnen het beschermd Stadsbeeld opgenomen. Deze straat met zijn gebogen beloop en fraaie dwarsprofiel vormt in combinatie met de in goede samenhang daarmee ontworpen woningbouw een waardevol ensemble.

In de loop der tijd hebben renovaties plaatsgevonden als gevolg waarvan de verschijningsvorm wijzigde. De samenhang bleef echter intact doordat de vernieuwingen seriematig en gelijkvormig werden aangepakt.



Wolfskuil. Straatnamen

2 Ontwikkelingsgeschiedenis

In dit hoofdstuk wordt de ontwikkelingsgeschiedenis van de Wolfskuil beschreven. Het hoofdstuk start met een korte schets van de ontwikkeling van de stad Nijmegen voor wat betreft de periode tussen 1874 en 1940 (2.1). Daarna wordt achtereenvolgens ingegaan op de ontwikkeling van de sociale woningbouw (2.2) en op de woningbouwvereniging “Nijmegen” (2.3). Tenslotte wordt ingezoomd op de Wolfskuil (2.4).

2.1 De ontwikkeling van de stad Nijmegen

Met het aannemen van de Vestingwet van 1874 werd de status van Nijmegen als vestingstad opgeheven. Vanaf dat moment verschoof het zwaartepunt in de verdere stadsontwikkeling van de oude stad naar de nieuwe uitleg. Na de ontmanteling van de vestingwerken in de periode 1876-1880 werden in de eerste fase van de planmatige stadsuitleg in hoog tempo fraaie huizen gebouwd langs nieuwe ruime singels rond de stad en langs bestaande radiale uitvalswegen. Vanwege de goede bodemgesteldheid kwamen de hoger gelegen zandgronden in het zuiden en oosten het eerst in aanmerking voor bebouwing. Tot circa 1910 werd in dit deel van de stad hoofdzakelijk particuliere villa's en herenhuizen gebouwd voor gegoede burgers uit Nijmegen en welgestelden van elders. Het beleid van het gemeentebestuur was er destijds op gericht om Nijmegen als aantrekkelijke woonstad voor welgestelden krachtig te ondersteunen en de verzorgende functie van Nijmegen voor de regio verder te ontwikkelen. Mede door de enorme toestroom van immigranten groeide de bevolking van Nijmegen in de periode 1874-1914 van 23.000 tot 60.000 inwoners.

In deze voor Nijmegen expansieve periode bleven de minder bedeelden achter in de sterk verdichte en overvolle oude stad met haar benauwende en onhygiënische woonomstandigheden. Gemeente-architect J.J. Weve beschreef in 1903 de erbarmelijke toestanden van overbevolkte kleine en slechte woningen in het ‘Rapport van een Onderzoek naar den Woningtoestand te Nijmegen’. In dat jaar telde Nijmegen nog 740 éénkamerwoningen! In vervolg op dit rapport deed de Nijmeegse Gezondheidscommissie twee jaar later aanbevelingen in de ‘Memorie betrekking hebbende op de middelen ter verbetering van de Volkshuisvesting te Nijmegen’. De Gezondheidscommissie hield hierin een cijfermatig onderbouwd pleidooi voor de oprichting van een woningbouwvereniging ten behoeve van de bouw van arbeiderswoningen.

Deze woningen moesten bij voorkeur worden gebouwd in Nijmegen-West omdat daar de nieuwe industrie zich had gevestigd en bovendien de grondprijzen laag was.

Nadat de industrialisatie in de 19de eeuw aan de overvolle vestingstad voorbij was getrokken, begon Nijmegen na de ontmanteling aan een inhaalslag; overigens zonder uit te groeien tot een echte industriestad. Talloze industriële kleinbedrijven, zoals Zeepfabriek Dobbelman, Willem Smit en Co's Transformatorenfabriek, Tricotagefabriek Müller & Co, Drukkerij Thieme, N.V. Kunstzijdespinnerij Nijma en de Electriciteit-centrale PGEM, vestigden zich op de logistiek gunstig gesitueerde en niet dure terreinen in het westen van de stad: in de omgeving van de nieuwe haven, het spoorwegemplacement en het in 1928 geopende Maas-Waalkanaal. In navolging van het advies van de Gezondheidscommissie werden in de directe nabijheid van deze industrieën in de eerste helft van de twintigste eeuw op initiatief van Woningbouwvereniging “Nijmegen” grote concentraties arbeiderswoningen gebouwd in de westelijke wijken Waterkwartier, Willemskwartier en Wolfskuil. Voor de meer geschoolde bovenlaag van de arbeidersklasse werden door “De Gezonde Woning” en “De Gemeenschap” complexmatig woningen gebouwd in de wijk Hengstdal in Nijmegen-Oost.

Wijken met sociale woningbouwcomplexen van behoorlijke omvang zijn in de vooroorlogse periode alleen gerealiseerd in de grotere steden van Nederland. Bepalend voor de architectonische vormgeving van de woningen en de stedenbouwkundige opzet van de wijk was de stedelijke context. Het stedenbouwkundige concept van de tuinstadgedachte, dat gericht was op een doelmatig, gevarieerd en kleinschalig beeld op de schaal van een dorp, werd voornamelijk toegepast in de stedelijke periferie. De vooroorlogse wijken Waterkwartier, Wolfskuil, Willemskwartier en Hengstdal aan de stadsrand van Nijmegen kregen een overzichtelijke en hiërarchische structuur met pleinen, rechte hoofdstraten en korte intieme woonstraten. In de opzet was ruimte voor achtertuinen en bij een deel van de woningen ook voor (kleine) voortuinen. In het algemeen kregen de nieuwe wijken echter een stedelijker en steniger karakter dan was bedoelde met de tuinstadgedachte. De nieuwe wijken lagen te dicht bij het stadscentrum om ze als volledig zelfvoorzienende eenheden op te zetten.

2.2 De ontwikkeling van de sociale woningbouw

Ten tijde van de nieuwe Nijmeegse stadsuitleg (1880-1910) was volkswoningbouw voor beleggers veel minder lucratief dan de bouw van villa's en herenhuizen. Afgezien van enkele kleinschalige volkswoningbouwprojecten in de wijken Bottendaal en Altrade lieten particuliere bouwers het toen voor de arbeidersklasse afweten. De gemeente Nijmegen nam zelf evenmin het initiatief tot de bouw van arbeiderswoningen om het particulier initiatief niet in de weg te staan. Wel trachtte zij middels rapportages van de Gezondheidscommissie greep te krijgen op de beroerde woonomstandigheden van de arbeiders in de verkrotte binnenstad.

Op landelijk niveau werden voorstellen voor wettelijke maatregelen ter verbetering van de volkshuisvesting gedaan in het rapport 'Het vraagstuk der Volkshuisvesting' (1896) van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Vooral vanuit de medische wereld drong op het einde van de 19de eeuw het besef door dat de huisvesting van arbeiders verbetering behoeft. Het waren (semi)filantropische instellingen die destijds actie ondernamen en mede de basis legden voor de sociale woningbouw.

De Rijksoverheid realiseerde zich dat zij zich niet langer afzijdig kon houden van de huisvestingsproblematiek en dat wetgeving nodig was om tot planmatige stadsuitbreidingen te komen en waarborgen te bieden voor bouwtechnisch goede en functionele arbeiderswoningen. Dit bewustwordingsproces leidde tot actief ingrijpen van de Rijksoverheid en het in werking treden van de Woningwet in 1901. In deze wet werden de bevoegdheden en verplichtingen van gemeentebesturen met betrekking tot de kwaliteit van de volkshuisvesting en de stedenbouw geregeld. Gemeenten kregen de bevoegdheid om woningen onbewoonbaar te verklaren en te onteigenen, en werden verplicht gesteld om een bouwverordening en een uitbreidingsplan op te stellen. In Nijmegen trad op 1 februari 1905 een Bouwverordening in werking aan de hand waarvan nieuwbouwplannen werden getoetst. Een integraal uitbreidingsplan voor de gemeente Nijmegen kwam in 1934 gereed naar ontwerp van ir. Siebers. De voor arbeiderswoningbouw bestemde locaties waren vooral in het westen van de stad gesitueerd. Bij de aankoop en toewijzing van bouwgrond voor arbeiderswoningen vervulde de gemeente een cruciale rol.

De Woningwet van 1901 regelde eveneens de wettelijke toelating van instellingen uitsluitend werkzaam in het belang van de verbetering van de volkshuisvesting. De wet bood aan deze instellingen de mogelijkheid

van voorschotten en bijdragen van overheidswege en verschaft daarmee aan woningbouwverenigingen voldoende financiële armslag om veel meer dan voorheen grootschalige complexen betaalbare arbeiderswoningen te bouwen. De gemeenten stonden financieel garant voor deze verenigingen. Hoewel de zorg voor een goede volkshuisvesting met de Woningwet meer bij de overheid kwam te liggen, werd het rijksbeleid tot 1940 niettemin in belangrijke mate bepaald door het inzicht dat particulier initiatief geacht werd te voorzien in krotopruiming en vervangende nieuwbouw.

Tijdens en na de Eerste Wereldoorlog kwam kortstondig een actievere overheidsinterventie op gang omdat de particuliere woningbouw stagneerde als gevolg van de explosief stijgende bouwmaterialenprijzen. In deze periode werden veel nieuwe woningbouwverenigingen bij Koninklijk Besluit toegelaten en van financiële ondersteuning voorzien. In 1920 had de sociale huursector een aandeel van 87% in de totale bouwproductie. Daarna liberaliseerde het woningbouwbeleid, hetgeen leidde tot een beperking van de financiële faciliteiten en het stimuleren van het particuliere initiatief door middel van een premiestelsel. Met de opkomst van de particuliere bouw werden omwille van de financiële zekerheid veelal middenstandswoningen gebouwd. In de periode 1925-1940 werd de woningbouwmarkt nagenoeg volledig beheerst door de particuliere bouwondernemers. In Nijmegen speelden zij een hoofdrol in de bouw van middenstandswoningen in het oosten en zuiden van de stad, met concentraties in de Schildersbuurt en de Hazenkamp.

2.3 Woningbouwvereniging “Nijmegen”

In de periode 1901-1940 waren in Nijmegen drie woningbouwverenigingen op grote schaal actief op het gebied van de arbeiderswoningbouw, namelijk: Woningbouwvereniging “Nijmegen”, Arbeiders Woningbouwvereniging “De Gezonde Woning” en Woningbouwvereniging “De Gemeenschap”. Deze verenigingen bouwden voornamelijk in de periode tussen 1915 en 1935.

De woningbouwvereniging “Nijmegen” werd in 1906 opgericht door 22 Nijmeegse burgers. Deze vereniging was algemeen en neutraal van uitgangspunt en kende geen levensbeschouwelijke grondslag. Velen beschouwden “Nijmegen” als een gemeentelijke instantie omdat in het bestuur van de vereniging twee leden gedelegeerd waren vanuit het Nijmeegse gemeentebestuur. “Nijmegen” verkreeg goedkeuring bij Koninklijk Besluit van 8 juni 1907 en werd toegelaten als vereniging uitsluitend werkzaam in het belang van de verbetering van de volkshuisvesting bij Koninklijk Besluit van 25 september 1907.

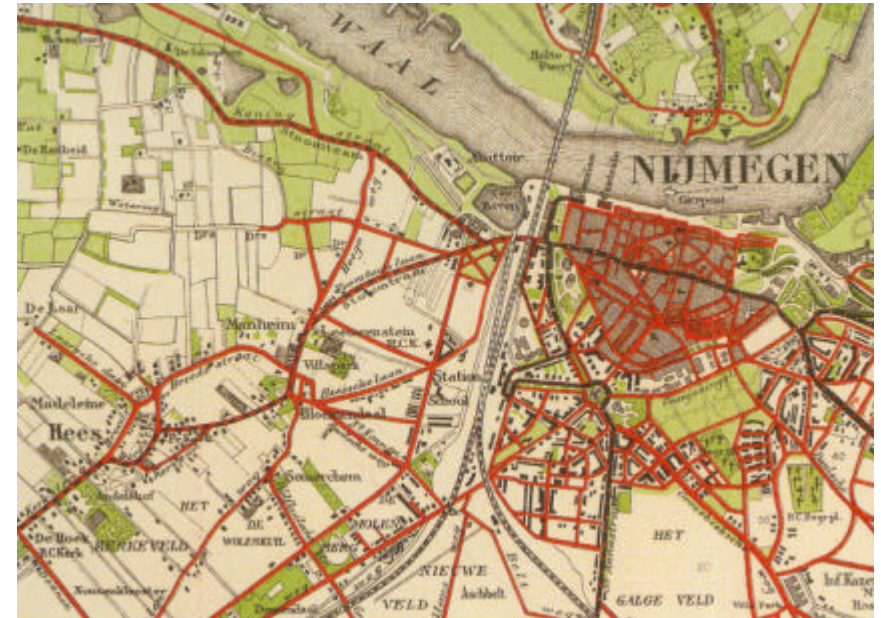
“Nijmegen” hield zich aanvankelijk alleen bezig met de aankoop en sloop van krotten in de binnenstad. Na enkele jaren werd deze doelstelling bijgesteld tot het saneren van krotten, uitsluitend in samenhang met vervangende nieuwbouw voor arbeiders. Voor de Tweede Wereldoorlog bouwde de vereniging vrijwel uitsluitend voor de lagere inkomensklassen in de wijken Waterkwartier, Willemskwartier en Wolfskuil. Uitzondering hierop vormden twee kleine woningbouwcomplexen voor middenstanders uit de jaren 1920-1922 aan de Heydenrijkstraat en de Javastraat.

Aanvankelijk werden alle woningen van “Nijmegen” gebouwd naar ontwerp van Johannes Coenradus Hermans (1859-19??), met uitzondering van het complex aan de Javastraat dat door architect M.E. Veugelers werd ontworpen. Hermans was tot augustus 1929 bij de vereniging in dienst als ‘huisarchitect’. In de periode 1919-1925 werd hij in zijn werk bijgestaan door esthetisch adviseur J.W. Hoffmann; dit naar aanleiding van een verzoek van de Nijmeegse gemeenteraad aan “Nijmegen” om meer aandacht te besteden aan de esthetische verzorging van de volkswoningbouw. In 1929 werd architect Hermans opgevolgd door W.Th. Reijnen jr. die tot ca. 1950 de nieuwe woningbouwcomplexen voor “Nijmegen” ontwierp.

2.4 De Wolfskuil

Het laag gelegen Wolfskuil ontwikkelde zich in de eerste helft van de 20ste eeuw van een landelijk gebied met verspreid liggende bebouwing tot een woonwijk voor arbeiders. Aan de bestaande wegen (Graafseweg,

Wolfskuilseweg, Tweede Oude Heselaan, Oude en Nieuwe Nonnendaalseweg, Koninginnelaan en Floraweg) ontstond lintbebouwing in de vorm van woningen in particulier eigendom. De flankerende en tussenliggende terreinen werden in enkele fasen opgevuld met complexmatige arbeiderswoningbouw door Woningbouwvereniging “Nijmegen”.



Nijmegen omstreeks 1910

Als gevolg van de gefaseerde ontwikkeling is geen sprake van één stedenbouwkundig plan voor de gehele Wolfskuil. De opzet voor de Wolfskuil maakte nog geen deel uit van het Uitbreidingsplan van 1908. Vermoedelijk zijn de plannen voor de Wolfskuil tot stand gekomen in nauw overleg tussen de directeur gemeentewerken en J.C. Hermans en later W.Th. Reijnen als architecten van de woningbouwvereniging.

De Wolfskuil werd ontwikkeld als een tuindorppachtige woonwijk, een voor Nederland kenmerkende uitwerking van de invloedrijke tuinstadgedachte gedurende het interbellum. Binnen de driehoek gelegen tussen de Tweede Oude Heselaan, de Nieuwe Nonnendaalseweg en de Koninginnelaan werd de *Pastoor Zegersstraat* aangelegd als nieuwe verbinding tussen de Tweede Oude Heselaan en de Nieuwe Nonnendaalseweg. Door het brede profiel en de laanbeplanting werd het

belang van de straat onderstreept. De straat werd in twee fasen aangelegd, het noordelijke deel is het oudst. Daaraan werd in 1913 een school voor bijzonder onderwijs gebouwd, thans in gebruik als moskee. Op de hoek van de Pastoor Zegersstraat en de Tweede Oude Heselaan verrees in 1895 een evangelisatiegebouw ("Bethel, gebouw voor Christelijke belangen"; Tweede Oude Heselaan 171), bestaande uit een kerkje met nevenruimte en aangebouwde woning. Daarnaast werd omstreeks 1900 een kleine school gebouwd (Tweede Oude Heselaan 173). Op het terrein tussen de kerk en de moskee werd in 19?? (een nieuwe kerk?) gebouwd. Op de hoek daartegenover staat de voormalige (smederij?), thans autobandenhandel van de familie Van Raaij; Tweede Oude Heselaan 165) met daarnaast een dubbele woning uit 1888 (Tweede Oude Heselaan 161-163).



Evangelisatiegebouw en school aan de Tweede Oude Heselaan

2.5 Complexmatige woningbouw

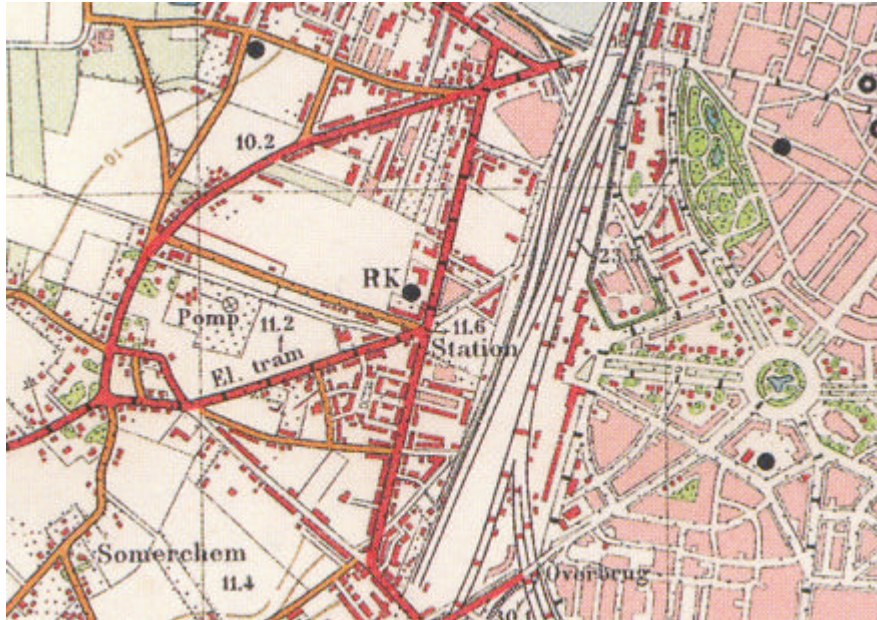
De vooroorlogse sociale woningbouw in de Wolfskuil is gefaseerd en verspreid over de wijk gerealiseerd in de periode van 1916 tot 1940. De beschikbaarheid van grond heeft geleid tot een gefragmenteerde groei. Het betreft zes min of meer op zichzelf staande complexen van verschillende grootte, geclusterd in twee deelgebieden van elk drie complexen. Het eerste deelgebied ligt aan de noordoostzijde van de Wolfskuil, namelijk tussen de Tweede Oude Heselaan en de Nieuwe Nonnendaalseweg aan weerszijden van de Koninginnelaan. Het andere

deelgebied is gesitueerd aan de zuidwestzijde van de Wolfskuil, tussen de Wolfskuilseweg en de Kamperfoeliestraat. Een omvangrijk woningbouw-complex van "Nijmegen" uit de jaren 1948-1950 verbindt beide deelgebieden met elkaar. Inmiddels zijn in beide deelgebieden vooroorlogse complexen gesloopt en door nieuwbouw vervangen.

De sociale woningbouw in het eerste deelgebied omvatte de volgende vier complexen:

- a. 1915-1916: een complex van 151 woningen (waaronder enkele beneden- en bovenwoningen) en vier woon-winkelhuizen, verdeeld over zeven blokken rondom het Nachtegaalplein, later bekend als de groep Koninginnelaan I;
- b. 1919-1922: complex aan de Tulpstraat van 48 woningen (33 eengezinswoningen, 7 beneden- en 8 bovenwoningen) en een badhuis;
- c. 1926: een complex aan de oostzijde van de Koninginnelaan (in 1980 volledig gesloopt en door nieuwbouw vervangen);
- d. 1929-1932: een complex van 170 (171?) woningen (waaronder drie woon-winkelhuizen) gebouwd aan weerszijden van de Pastoor Zegersstraat, in aansluiting op het eerste complex, verdeeld over een drietal deelprojecten, (waarschijnlijk) later samen bekend als de groep Koninginnelaan V.

Het Beschermd Stadsbeeld Wolfskuil betreft het gehele complex a. (Koninginnelaan I) en een deel van complex d. (Koninginnelaan V), alsmede de door de particuliere sector gebouwde woningblokken op de hoek van de Merelstraat en Koninginnelaan en aan de Kanariestraat 1-5.



Nijmegen, links van het midden de Wolfskuil. Fragment Topografische Kaart 1931

Koninginnelaan I

De groep Koninginnelaan I is het oudste gedeelte van de Wolfskuil; de ontwerpen zijn van architect J.C. Hermans. Woningvereniging "Nijmegen" kreeg op 23 augustus 1915 de bouwvergunning. Het complex werd gebouwd rondom een rechthoekig plein (het Nachtegaalplein), dat met de lange zijde evenwijdig aan de Koninginnelaan is gesitueerd. De relatief brede Lijsterstraat werd aangelegd als hoofdtoegang naar het plein; het monumentale poortgebouw met de onderdoorgang naar de Putterstraat ligt precies in de lengteas. Het brede profiel werd doorbroken door een middenberm. De overige straten (Merelstraat, Leeuwerikstraat, Mezenstraat en Kanariestraat) kregen een aansluiting op de hoeken van het plein. Door de zichtlijnen kort te houden creëerden de ontwerpers een buurt met een besloten, intiem karakter. Dit effect werd versterkt door de toepassing van enkele duidelijke accenten in de hoogte (poortgebouw en enkele beneden- en bovenwoningen) en het schilderachtige karakter van de bebouwing rondom het plein.

Tot de groep behoorden ook vier woon-winkelhuizen, waarvan er twee in het poortgebouw waren ondergebracht, namelijk aan beide zijden van de

onderdoorgang. De beide andere winkels waren te vinden op de hoeken van de Lijsterstraat met de Koninginnelaan.



Koninginnelaan V

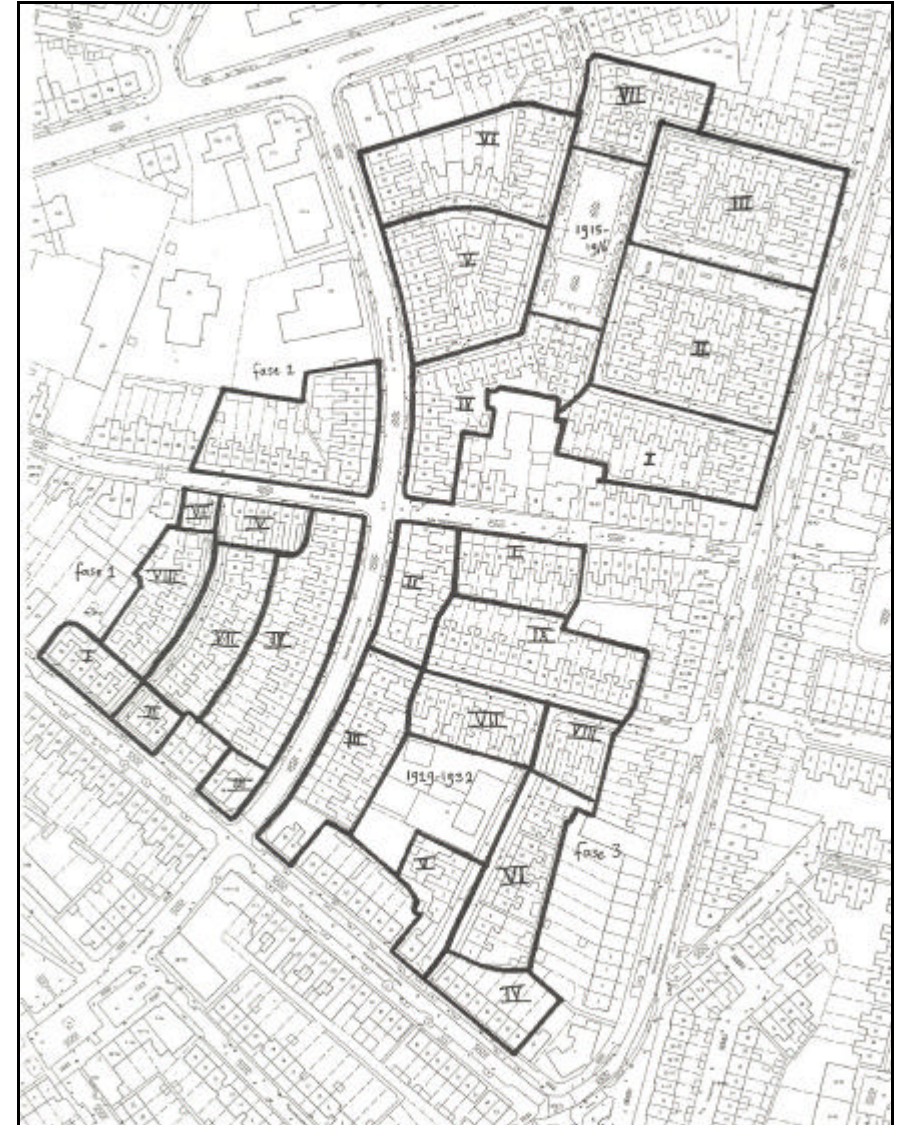
De groep Koninginnelaan V werd in drie fasen gerealiseerd. Daarvan behoren alleen de woningblokken aan de Pastoor Zegersstraat tot het Beschermd Stadsbeeld. De ontwerpen van de eerste fase (1929) zijn nog van de hand van architect J.C. Hermans en behoren tot zijn laatste werkzaamheden voor de woningbouwvereniging "Nijmegen". De ontwerpen voor de tweede en derde fase zijn verzorgd door zijn opvolger, W.Th. Reijnen.

De stedenbouwkundige opzet van deze groep is minder bijzonder dan die van de groep Koninginnelaan I. De bebouwing aan de Pastoor Zegersstraat vormde een logisch vervolg op die van groep I. In het westelijke deel werd de Nonnendaalsedwarsstraat aangelegd als nieuwe verbinding tussen de Oude en Nieuwe Nonnendaalseweg. In het oostelijke deel vormde de Kwartelstraat een nieuwe verbinding tussen de Koninginnelaan en de Pastoor Zegersstraat, terwijl haaks daarop de Spreeuwenstraat werd aangelegd ter verbinding met de Nieuwe Nonnendaalseweg. Vergeleken bij groep I zijn er weinig of geen stedenbouwkundige verbijzonderingen. Alleen in de Kwartelstraat en Spreeuwenstraat is gewerkt met duidelijke verspringingen in de rooilijnen.

De eerste fase omvatte de bouw van 62 woningen, twee winkelhuizen en een werkplaats ten westen van de Pastoor Zegersstraat en ten zuiden van de Oude Nonnendaalseweg, waarvoor op 11 juni 1929 vergunning werd verleend. De winkelhuizen werden gebouwd op de hoeken van de Pastoor Zegersstraat met de Oude en Nieuwe Nonnendaalseweg; de werkplaats verrees aan de westzijde van het bouwblok.

De tweede fase betrof de bouw van achttien woningen op het terrein aan de Pastoor Zegersstraat, tussen de school en de Oude Nonnendaalseweg. (vergunning 30 januari 1931). De woningen werden verdeeld over twee blokken van elk negen woningen. Het ene blok werd gebouwd aan de Pastoor Zegersstraat, het andere aan de Oude Nonnendaalseweg.

Het slotstuk werd gevormd door de bouw van 88 woningen en een winkelhuis op het aangrenzende terrein ten oosten van de Pastoor Zegersstraat, waarvoor op 22 september 1931 een bouwvergunning werd verkregen. De woningen waren verdeeld over een negental blokken en verschillende typen, met als bijzonderheid varianten op de hoofdtypen ten behoeve van grote gezinnen. Het winkelhuis werd gebouwd op de hoek van de Nieuwe Nonnendaalseweg en de Spreeuwenstraat.



Wolfskuil, (rechts)boven complex Koninginnelaan I (1915-1916), onder Koninginnelaan V (1929-1932) in drie fasen; in Romeinse cijfers de blokkenindeling

Latere toevoegingen, renovaties, sloop en vervangende nieuwbouw

De stedenbouwkundige opzet van de wijk is relatief gaaf bewaard gebleven. De belangrijkste wijzigingen betreffen de inrichting van het Nachtegaalplein en de Lijsterstraat. Over de oorspronkelijke inrichting van het plein is weinig bekend; vermoedelijk is deze herhaaldelijk aangepast aan de eisen van de tijd. De brede Lijsterstraat verloor de bij de functie van hoofdtoegang tot het plein passende symmetrische dwarsprofiel met middenberm, dat over de gehele lengte van de straat was doorgezet.

Aan de woningen is in de loop der jaren meer gewijzigd. Zo werd in 1936 vergunning verleend tot het bouwen van keukens en bergplaatsen bij de groep Koninginnelaan I. Voor het uitbreiden aan de achterzijde van de beneden- en bovenwoningen aan het Nachtegaalplein werd in 1961 vergunning verkregen.

In de jaren tachtig van de twintigste eeuw volgde een tweetal grote renovatieprojecten, waarbij achtereenvolgens Koninginnelaan Groep V (vergunning 1981) en Koninginnelaan Groep I (vergunning 1985) werden gerenoveerd. De voor het straatbeeld meest ingrijpende wijziging was de realisatie van de doorlopende, in de gevellijn geplaatste dakopbouwen ter vervanging van de kleine dakkapellen, waardoor de architectuur van de woningen aan het Nachtegaalplein en omliggende straten geweld is aangedaan. Slechts een beperkt aantal woningen heeft nog een oorspronkelijke dakkapel.

Andere wijzigingen betreffen bijvoorbeeld het vervangen van voordeuren, het wijzigen van karakteristieke vensterindelingen, het dichtmetselen van gevelopeningen bij hoekpanden en het verdwijnen van schoorstenen. De gevelindeling bleef daarentegen vrijwel overal intact.



Putterstraat

3 Huidige ruimtelijke karakteristiek

3.1 Algemeen

Het Beschermd Stadsbeeld ligt in het oostelijke deel van het driehoekige terrein tussen de Tweede Oude Heselaan, Koninginnelaan en Nieuwe Nonnendaalseweg. Deze drie wegen maken deel uit van langere hoofdontsluitingsroutes van de Wolfskuil. Binnen deze hoofdstructuur kunnen twee deelgebieden worden onderscheiden, namelijk het Nachtegaalplein en omgeving en de Pastoor Zegersstraat.

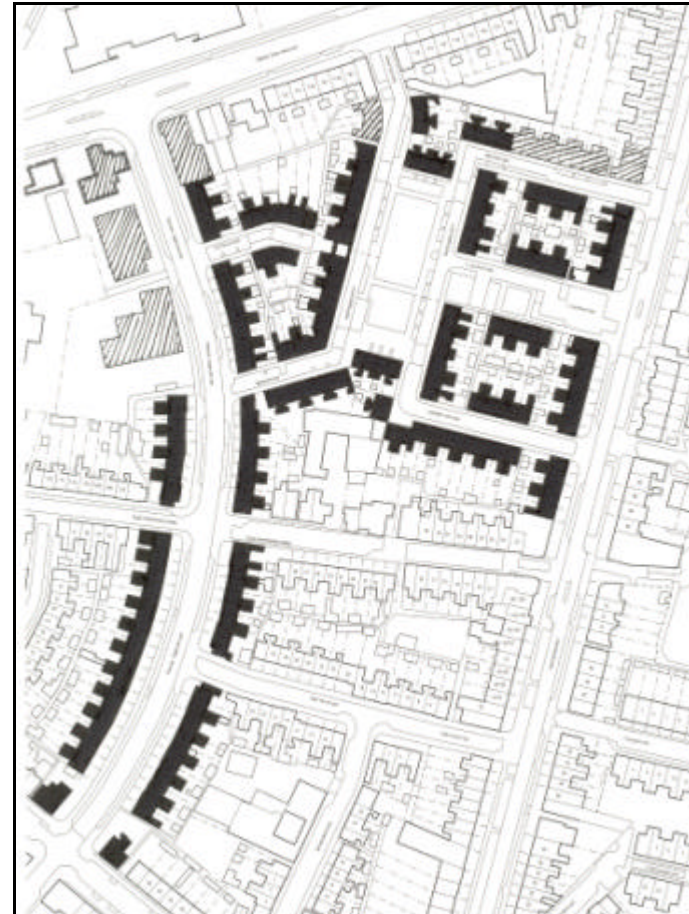


Het Nachtegaalplein

3.2 Stedenbouwkundige karakteristiek

Het rechthoekige, betrekkelijk grote Nachtegaalplein vormt de kern van het noordoostelijke deel van het Beschermd Stadsbeeld; het ligt met de lange zijde evenwijdig aan de Koninginnelaan. Het plein heeft een intiem, besloten karakter doordat het aan alle zijden wordt omsloten door bebouwing van afwisselend één en twee bouwlagen met kap. Plein en bebouwing zijn qua schaalniveau goed op elkaar afgestemd. Het plein is tegenwoordig grotendeels verhard, waardoor het geheel erg steenachtig overkomt, hetgeen enigszins in tegenspraak is met de

oorspronkelijk bedoelde tuinwijkachtige opzet van de wijk. Het plein is rondom van beplanting voorzien.



Bebouwing binnen het Beschermd Stadsbeeld Wolfskuil:
zwart sociale woningbouw; gearceerd: particuliere bouw

De relatief brede Lijsterstraat is de hoofdtoegang naar het plein; het monumentale poortgebouw met de onderdoorgang naar de Putterstraat ligt precies in de lengteas. De huidige inrichting met de verspringingen in de lengteas en de grote parkeervakken sluit weinig aan bij het stedenbouwkundige belang van de straat en de (oorspronkelijke) symmetrische opzet. In de straat staan nog enkele oude bomen.



Lijsterstraat, gezien in de richting van het Nachtegaalplein

De overige straten (Merelstraat, Leeuwerikstraat, Mezenstraat en Kanariestraat) sluiten aan op de hoeken van het plein. De zichtlijnen zijn kort door de beperkte lengte van de straten en de haakse bochten nabij de aansluiting op het plein.



tuinmuurtjes aan de Koninginnelaan

Ondanks de tuinwijkachtige opzet heeft het complex vanouds een relatief "stenig" karakter. Alleen de woningen aan de Koninginnelaan en Pastoor Zegersstraat hebben kleine voortuinen, die veelal nog door

middel van de oorspronkelijke lage gemetselde tuilmuren, gecombineerd met hekwerk van het trottoir zijn gescheiden.



Pastoor Zegersstraat

Binnen de Wolfskuil neemt de Pastoor Zegersstraat een opvallende plaats in. Kenmerkend is het gebogen karakter en het opmerkelijk brede dwarsprofiel dat consequent over vrijwel de gehele lengte van de straat is doorgezet. Hoewel de sociale woningbouw tot drie verschillende deelprojecten behoort, is de samenhang in het straatbeeld groot. Alleen in het meest noordwestelijke deel wijken de voormalige school en de (kerk?) door hun situering, massa en meer gesloten gevelbeeld af van het continue patroon in de rest van de straat.

De laanbeplanting en de voortuinen dragen in belangrijke mate bij aan het waardevolle straatbeeld. Doordat veel voortuinen grotendeels zijn verhard is de oorspronkelijke groene uitstraling verminderd. Net als in de Koninginnelaan zijn de voortuinen veelal nog van het trottoir gescheiden door middel van de oorspronkelijke lage gemetselde tuilmuren, gecombineerd met hekwerk.



tuinmuurtjes aan de Pastoor Zegersstraat



Voormalige school (thans moskee) aan de Pastoor Zegersstraat



Kerk aan de Pastoor Zegersstraat

3.3 Architectonische karakteristiek

Het algemene architectonische beeld van de Wolfskuil wordt in belangrijke mate bepaald door bouwblokken met aaneengesloten gevelwanden van afwisselende lengte, net als in de meeste andere vooroorlogse woonbuurten. Er zijn duidelijke overeenkomsten in de architectonische kenmerken van de verschillende complexen.

Kleinschaligheid, ambachtelijkheid en eenvoud kenmerken de traditionele architectuur: gemetselde gevels, hellende daken met keramische pannen, in hout uitgevoerde deuren, ramen, kozijnen, vloeren en kapconstructies. Niettemin zijn de verschillende complexen duidelijk als afzonderlijke en samenhangende eenheden herkenbaar.



Koninginnelaan, hoek Leeuwerikstraat

Koninginnelaan I (Nachtegaalplein e.o.)

Ook de groep Koninginnelaan I uit 1915-1916 vormt een duidelijk herkenbaar, architectonisch sterk samenhangend geheel. De woningen zijn opgetrokken in de voor de periode tussen circa 1910 en 1920 kenmerkende Overgangsarchitectuur, waarbij over het algemeen sprake is van het door elkaar gebruiken van elementen uit bijvoorbeeld de neorenaissance, de chaletstijl en de Jugendstil / Art Nouveau, naast Berlagiaanse en rationalistische kenmerken. In dit geval is de architectuur en het materiaalgebruik nog traditioneel, maar verradt de

bescheiden toepassing van expressief siermetselwerk de overgang naar de nieuwe tijd.



De groep kent een beperkt aantal woningtypen, aaneengeschakeld tot gevelwanden van wisselende lengte en samenstelling. Het merendeel van de bebouwing bestaat uit eengezinswoningen van één of twee bouwlagen met kap. De relatief steile (zadel)daken gedekt met rode keramische pannen vormen een sterk visueel verbindend element.

De woningen zijn met de voorgevels naar de straat gericht. In de straatwanden is geleding en ritme aangebracht door de in hout uitgevoerde deuren, ramen en dakkapellen en door de gemetselde topgevels en schoorstenen. Deze repeterende onderdelen benadrukken bovendien de afzonderlijke woning binnen het grotere geheel. De woningen aan de uiteinden van de blokken zijn vrijwel alle voorzien van een topgevel, terwijl de woningen op de hoeken van de straten doorgaans twee topgevels hebben. De langere gevelwanden hebben veelal ook in het midden een topgevel.



Pastoor Zegersstraat 52

Binnen het complex heeft de bebouwing rondom het centraal gelegen Nachtegaalplein het meest monumentale karakter. Het rechthoekige, min of meer noord-zuid gerichte, plein wordt omsloten door vier kloeke, symmetrisch opgebouwde gevelwanden. Op de westelijke pleinwand met in het midden de onderdoorgang naar de Putterstraat ligt het sterkste accent. Zowel het middendeel (Nachttegaalplein 8-11) als de beide uiteinden (Nachttegaalplein 1-3; 16-19) zijn opgetrokken in twee bouwlagen. Ook de andere pleinwanden kennen een symmetrische opbouw; de noordelijke en zuidelijke wand vormen elkaars spiegelbeeld. De voormalige winkelpanden zijn nog herkenbaar aan de enigszins afwijkende vormgeving, met name aan de grotere raampartijen.



voormalige winkelpanden op de hoeken van de Koninginnelaan en de Lijsterstraat



Noordelijke gevelwand Nachtegaalplein

De renovaties uit de jaren tachtig van de twintigste eeuw hebben ingrijpende gevolgen gehad voor het bebouwingsbeeld; een beeld waarvan de betekenis in belangrijke mate schuilt in de visuele samenhang van het geheel. De renovatiewerkzaamheden zijn weliswaar complexgewijs uitgevoerd maar strekten zich niet altijd uit over alle woningen, met enige verbrokkeling als gevolg. De gevelindeling is veelal intact gebleven, voordeuren zijn vervangen en karakteristieke vensterindelingen gewijzigd. Vooral de doorgetrokken en in de gevellijn geplaatste dakkapellen hebben de architectuur van het complex rond het Nachtegaalplein geweld aangedaan; daarbij zijn ook enkele topgevels verdwenen. Door het verwijderen van schoorstenen en het dichtmetselen van gevelopeningen is de kenmerkende ritmiek van afzonderlijke woningen gedeeltelijk verloren gegaan.



Pastoor Zegersstraat; oorspronkelijke dakkapel

Pastoor Zegersstraat / Nieuwe Nonnendaalseweg (Groep Koninginnelaan V)

De woningen aan de Pastoor Zegersstraat behorend tot de groep Koninginnelaan V zijn verdeeld over vier blokken, twee aan de oostzijde en twee aan de westzijde. Tot hetzelfde complexe behoren tevens een tweetal dubbele panden aan de Nieuwe Nonnendaalseweg.

Pastoor Zegersstraat - Westzijde

Het oudste blok (1929) is te vinden aan de zuidwestzijde van de straat, tussen de Oude en de Nieuwe Nonnendaalseweg. Met 21 woningen is het tevens het langste blok aan de Pastoor Zegersstraat. De woningen zijn opgetrokken in een sobere traditionele architectuur, met maar weinig ornamenten, kenmerkend voor het Interbellum en daarom ook wel aangeduid als "Interbellumarchitectuur". Opmerkelijk is het sterke accent op de horizontale belijningen (nok, goten, gevelopeningen, doorlopende raamomlijstingen, siermetselwerk), dat door het verdwijnen van de roedenverdeling in de vensters (onbedoeld) nog verder wordt versterkt. Enkele woningen zijn hoger opgetrokken, waardoor nog enige levendigheid in het gevelbeeld is aangebracht.

Het noordelijke uiteinde van het blok wordt gevormd door een woonwinkelpand met een topgevel aan de Pastoor Zegersstraat. De voorgevel is in een lichte kleur geschilderd en de winkelpui is geheel vernieuwd.



Pastoor Zegersstraat; zuidwestzijde



voormalig winkelpand, Pastoor Zegersstraat 41

Het tweede blok (1931) aan de westzijde van de Pastoor Zegersstraat is gesitueerd op een terrein op de hoek met de Oude Nonnendaalseweg; de architectuur vertoont meer verwantschap met het complex Koninginnelaan I, dan met die van de overige blokken aan de Pastoor Zegersstraat.

Het blok is min of meer symmetrisch opgebouwd en omvat een negental eengezinswoningen. Aan beide uiteinden van het blok zijn topgevels, toegepast, terwijl ook het middelste pand (Pastoor Zegersstraat 51) voorzien is van een topgevel, van een kleiner formaat. De woning op de hoek met de Oude Nonnendaalseweg is aan de zijde van deze weg van een uitbouw voorzien. De architectuur is sober en toont meer verwantschap met de ertegenover gelegen woningen uit de groep Koninginnelaan I, dan met de overige blokken aan de Pastoor Zegersstraat.

De woningen zijn voorzien van eenvoudig siermetselwerk in de vorm van (al dan niet enigszins uitspringende) rollagen in de topgevels, onder de goten, boven de vensteropeningen en ter afsluiting van het trasraam. De topgevel van de aanbouw op de hoek met de Oude Nonnendaalseweg is aan de onderzijde afsloten door een iets uitspringende steensrollaag met afwisselend strekken en koppen. De voortuinen zijn van het trottoir gescheiden door lage gemetselde bakstenen muurtjes (in combinatie met hekwerk).



Pastoor Zegersstraat, hoek Oude Nonnendaalseweg



Pastoor Zegersstraat 51 met aanpalende woningen(middendeel van het blok)



Pastoor Zegersstraat 57-59, eindwoningen met gezamenlijke topgevel

Pastoor Zegersstraat- zuidoostzijde

De beide blokken aan de zuidoostzijde van de Pastoor Zegersstraat dateren uit 1931. De woningen zijn net als het er tegenover gelegen blok opgetrokken in een sobere architectuur, met maar weinig ornamenten. (Interbellumarchitectuur) Opmerkelijk is het sterke accent op de horizontale belijningen (nok, goten, gevelopeningen, doorlopende raamomlijstingen, siermetselwerk), dat door het verdwijnen van de roedenverdeling in de vensters (onbedoeld) nog verder wordt versterkt. De voortuinen zijn van het trottoir gescheiden door lage gemetselde bakstenen muurtjes (in combinatie met hekwerk), net als aan de overzijde van de straat.



Pastoor Zegersstraat, gezien vanaf de Nieuwe Nonnendaalseweg

Het noordelijke blok omvat negen woningen. Aan beide uiteinden zijn twee woningen hoger opgetrokken en iets naar voren gebouwd, waardoor het gevelbeeld wordt verlevendigd. De woning op de hoek met de Kwartelstraat heeft bovendien een uitbouw, net als de woning op de andere hoek van de Kwartelstraat.



Pastoor Zegersstraat, hoek Kwartelstraat (Noordelijke blok)

Het zuidelijke blok omvat twaalf woningen en is op dezelfde wijze opgebouwd als het noordelijke blok. Om de grotere lengte te onderbreken zijn ook de beide middelste woningen hoger opgetrokken en naar voren uitgebouwd.



siermetselwerk onder de goot

Nieuwe Nonnendaalseweg

Ook op de hoek met de Nieuwe Nonnendaalseweg staat een (voormalig) woonwinkelpand, dat met de voorgevel naar de Nieuwe Nonnendaalseweg is gericht. Hoewel de winkelfunctie is verdwenen is het pand nog goed als zodanig herkenbaar.



voormalig winkelpand aan de Nieuwe Nonnendaalseweg, hoek Pastoor Zegerstraat

Op de andere hoek van de Pastoor Zegersstraat en de Nieuwe Nonnendaalseweg staat een dubbele woning, waarvan de voorgevels naar de Nieuwe Nonnendaalseweg zijn gekeerd.



dubbele woning aan de Nieuwe Nonnendaalseweg, hoek Pastoor Zegersstraat

4 Begrenzing

Het Beschermd Stadsbeeld Wolfskuil omvat de sociale woningbouw rondom het Nachtegaalplein (complex Koninginnelaan I) en de bebouwing aan weerszijden van de Pastoor Zegersstraat (deel van de groep Koninginnelaan V) en enige, sterk met deze waardevolle structuren samenhangende overige bebouwing. Samen vormen deze blokken een herkenbaar, afgerond en ruimtelijk samenhangend geheel.

Noordoostelijke deelgebied (complex Koninginnelaan I c.a.)

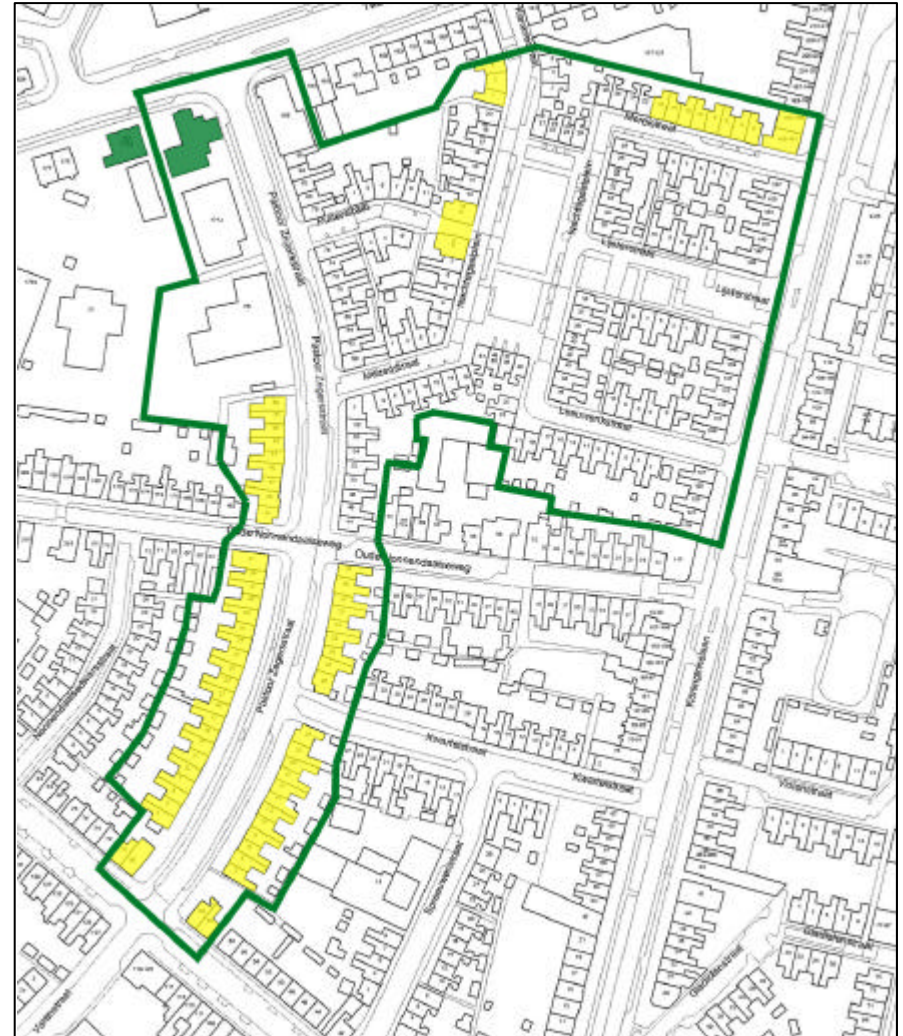
Het uitgangspunt om het gehele complex Koninginnelaan I binnen het Beschermd Stadsbeeld op te nemen leidt in het noordoostelijke deel tot de volgende begrenzing. Aan de oostzijde ligt de grens op de voorste perceelsgrenzen van de woningen aan de Koninginnelaan nummers 119 t/m 165. Aan de zuidzijde valt de grens samen met de achterste perceelsgrenzen van de woningen aan de Leeuwerikstraat 1 t/m 25, de Mezenstraat 4-16 en de Pastoor Zegersstraat 42 t/m 58. Aan de noordzijde ligt de grens op de achterste perceelsgrenzen van de woningen aan de Putterstraat 1 t/m 11, Kanariestraat 1 t/m 5 en de Merelstraat 2 t/m 28. De niet tot de sociale woningbouw behorende blokken aan de Kanariestraat 1 t/m 5, Merelstraat 2 t/m 16; Koninginnelaan 159 t/m 165 zijn uit stedenbouwkundige overwegingen binnen het beschermd Stadsbeeld getrokken: het zijn gevelwanden die behoren tot de beschermde stedenbouwkundige structuren.

Pastoor Zegersstraat

Het westelijke deel van het Beschermd Stadsbeeld omvat de Pastoor Zegersstraat met de daaraan gelegen bebouwing. In het algemeen ligt de grens van het Beschermd Stadsbeeld op de achterste perceelsgrenzen van de aan de Pastoor Zegersstraat gesitueerde bebouwing. De dubbele woningen op de hoeken met de Nieuwe Nonnendaalseweg (Nieuwe Nonnendaalseweg nummers 60-62 en 64-66) liggen met de daarbij horende percelen binnen het Beschermd Stadsbeeld. De woningen maken onderdeel uit van hetzelfde complex bebouwing als die aan de Pastoor Zegersstraat en zijn van stedenbouwkundig belang als markerings van het begin van de buurt en de straat.

Dit laatste geldt ook voor de niet tot de sociale woningbouw behorende bebouwing aan het noordelijke uiteinde van de Pastoor Zegersstraat op de hoeken met de Tweede Oude Heselaan. Beide panden (voormalige evangelisatiegebouw Bethel en (voormalige smederij, thans autobandenhandel familie Van Raaij) alsmede de voormalige school

(thans moskee) en de aangrenzende kerk liggen met de bijbehorende percelen binnen het Beschermd Stadsbeeld.



begrenzing Beschermd Stadsbeeld Wolfskuil met aanduiding stadsbeeldobjecten (geel)

5 Nadere typering te beschermen waarden

Essentieel is dat het te beschermen deel van de Wolfskuil herkenbaar is als een tuindorppachtige woonwijk, een voor Nederland kenmerkende sobere uitwerking van de invloedrijke tuinstadgedachte gedurende het interbellum.

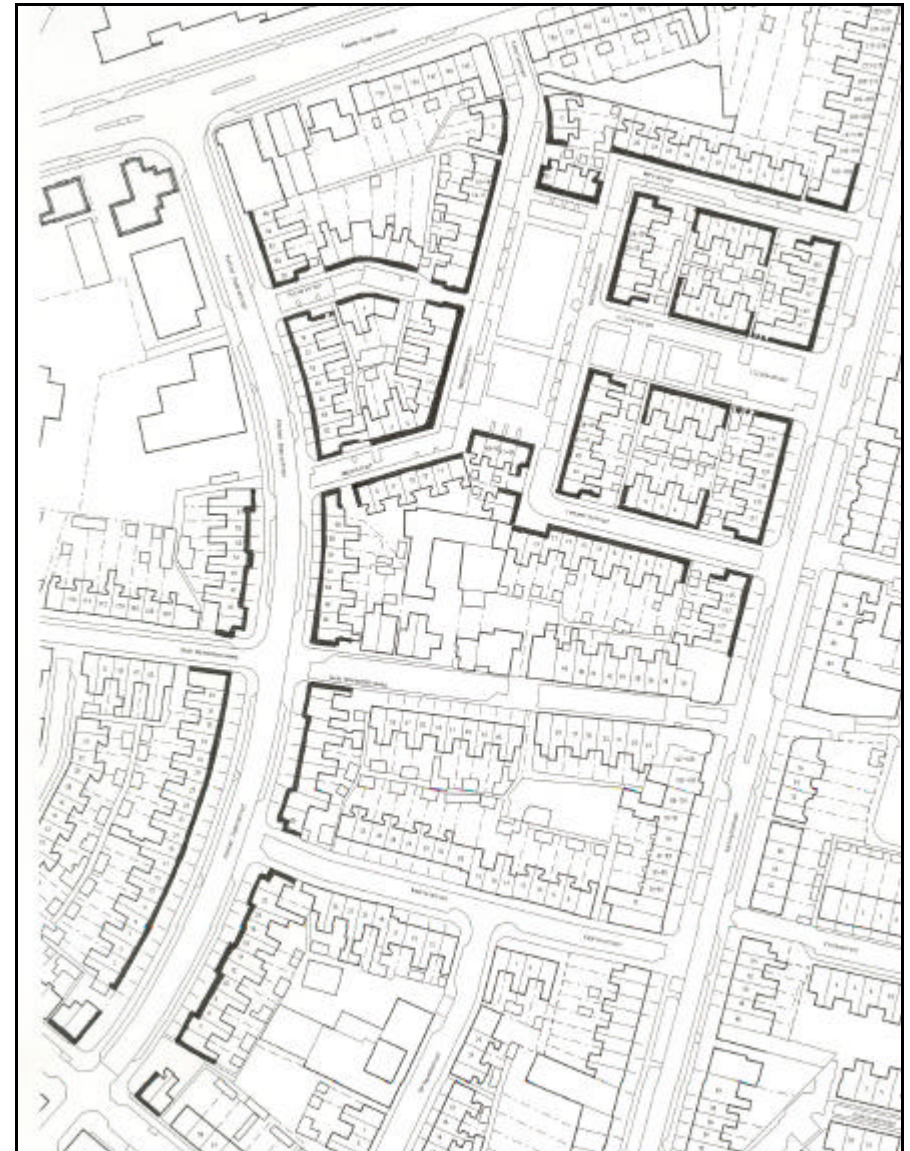
Beschermenswaardig zijn de stedenbouwkundige opzet én het bebouwingsbeeld, in goede onderlinge samenhang ontworpen. Voor wat betreft het bebouwingsbeeld zijn de van belang zijnde kenmerken ook in beeld uitgewerkt: zie hiervoor de bijgevoegde Beeldatlas.

Met betrekking tot de **stedenbouwkundige structuur** zijn van belang:

- De gehele stedenbouwkundige opzet in het algemeen en meer in het bijzonder:
 - * de ligging en vorm van het *Nachtegalplein*; de wijze waarop de zijstraten aansluiten op het plein, waardoor de zichtlijnen kort zijn;
 - * de ligging (recht tegenover het meest monumentale deel van de pleinbebouwing) en het brede profiel van de *Lijsterstraat* (als hoofdtoegang tot het plein);
 - * het gebogen beloop en het dwarsprofiel (gevelwand - voortuin - tuinmuur/hekwerk - trottoir, parkeerhavens, laanbeplanting - rijbaan - laanbeplanting, parkeerhavens, trottoir - tuinmuur/hekwerk - voortuin - gevelwand) van de *Pastoor Zegersstraat*;
 - * de rooilijnen (voorgevels; zijgevels van hoekpanden) en de verspringingen daarin. (Zie de hiernaast afgebeelde kaart)



Schema dwarsprofiel Pastoor Zegersstraat:



Belangrijke rooilijnen

Met betrekking tot het **bebouwingsbeeld** zijn van belang:

- de kleinschaligheid, ambachtelijkheid en eenvoud van de architectuur;
- het type bebouwing:
complex Koninginnelaan I (Nachtegaalplein e.o.) en Pastoor Zegersstraat 43-59: overwegend woningen van één of twee bouwlagen met kap, aaneen gebouwd in blokken van wisselende lengte, waarvan de hoekwoningen zijn voorzien van topgevels, net als de middenpartijen van de langere blokken;
Pastoor Zegersstraat 1-41 en 2-40: in lange rijen aaneen gebouwde woningen van twee bouwlagen met kap, waarbij in het gevelbeeld enige levendigheid is aangebracht doordat op wisselende plaatsen twee (en in enkel geval vier) woningen hoger zijn opgetrokken en iets naar voren zijn gebouwd;
- de geleding en ritmiek in het bebouwingsbeeld die ontstaan door de toepassing van repeterende onderdelen als de in hout uitgevoerde deuren, ramen en dakkapellen en de gemetselde topgevels - of hoger opgetrokken gevels - en schoorstenen;
- de benadrukking van de afzonderlijke woningen binnen de blokken, door bovengenoemde repeterende onderdelen;
- de eenheid in het materiaalgebruik: bakstenen gevels, houten deuren, ramen en dakkapellen, daken met - overwegend rode - keramische pannen;
- de detaillering, met name in de vorm van siermetselwerk (ruitvormige elementen, rollagen);
- de monumentale bebouwing van het Nachtegaalplein: de min of meer symmetrische bebouwingsopzet, waarvan het meest monumentale deel (het poortgebouw in de westelijke pleinwand) tegenover de Lijsterstraat is gesitueerd en de noordelijke en zuidelijke pleinwand elkaars spiegelbeeld vormen;
- de afleesbaarheid van de bijzondere functie (winkel functie in plaats van woonfunctie) aan de verschijningsvorm van de (voormalige) winkelpanden op de hoek van de beide hoeken van de Lijsterstraat met de Koninginnelaan, de hoek Nieuwe Nonnendaalseweg-Pastoor Zegersstraat, de hoek Oude Nonnendaalseweg-Pastoor Zegersstraat en in het poortgebouw aan het Nachtegaalplein.

Met betrekking tot de **openbare ruimte, groenvoorzieningen en tuinen** zijn van belang:

- de beplanting op het Nachtegaalplein;
- de laanbeplanting aan de Pastoor Zegersstraat;
- het groene karakter van de voortuinen; (door de relatief gesloten bouwblokken spelen de achtertuinen in het straatbeeld een zeer ondergeschikte rol);
- erfafscheidingen: de eenheid in de wijze waarop de tuinen van de openbare ruimte zijn gescheiden: lage gemetselde tuinmuurtjes in combinatie met hekwerk bij de voortuinen (pastoor Zegersstraat; Koninginnelaan) en hoge, gemetselde tuilmuren daar waar zij/achtertuinen aan de openbare ruimte grenzen.



Voortuinen en belangrijkste boombeplanting

6 Waardering (motivering)

Het beschermd stadsbeeld Wolfskuil is van **stedenbouwkundige waarde** op grond van de hoogwaardige ruimtelijke en esthetische kwaliteit, mede tot stand gekomen op basis van herkenbare stedenbouwkundige concepten verwant aan de tuinstadgedachte, die in het stratenplan en de verdere kleinschalige opbouw van de wijk duidelijk herkenbaar zijn gebleven.

Het beschermd stadsbeeld Wolfskuil is van **situationele waarde** wegens de ruimtelijke kwaliteit van de aanwezige bouwvolumes en de wijze waarop deze aan de straten en rondom het Nachtegaalplein zijn gegroepeerd. Het meest waardevol is de bebouwing aan het plein, langs de Pastoor Zegersstraat en de Koninginnelaan.

Het beschermd stadsbeeld Wolfskuil is voorts van belang wegens de relatieve **gaafheid** van de bouwvolumes en **herkenbaarheid** als een samenhangend geheel.

Het beschermd stadsbeeld Wolfskuil is van **cultuurhistorische waarde** als tuinwijkachtige uitbreiding in Nijmegen-West, hoofdzakelijk ontwikkeld ten behoeve van de huisvesting van arbeiders werkzaam in de aldaar gevestigde industrie.

Bovengenoemde kwaliteiten maken de Wolfskuil tot een voor Nijmegen waardevol geheel.

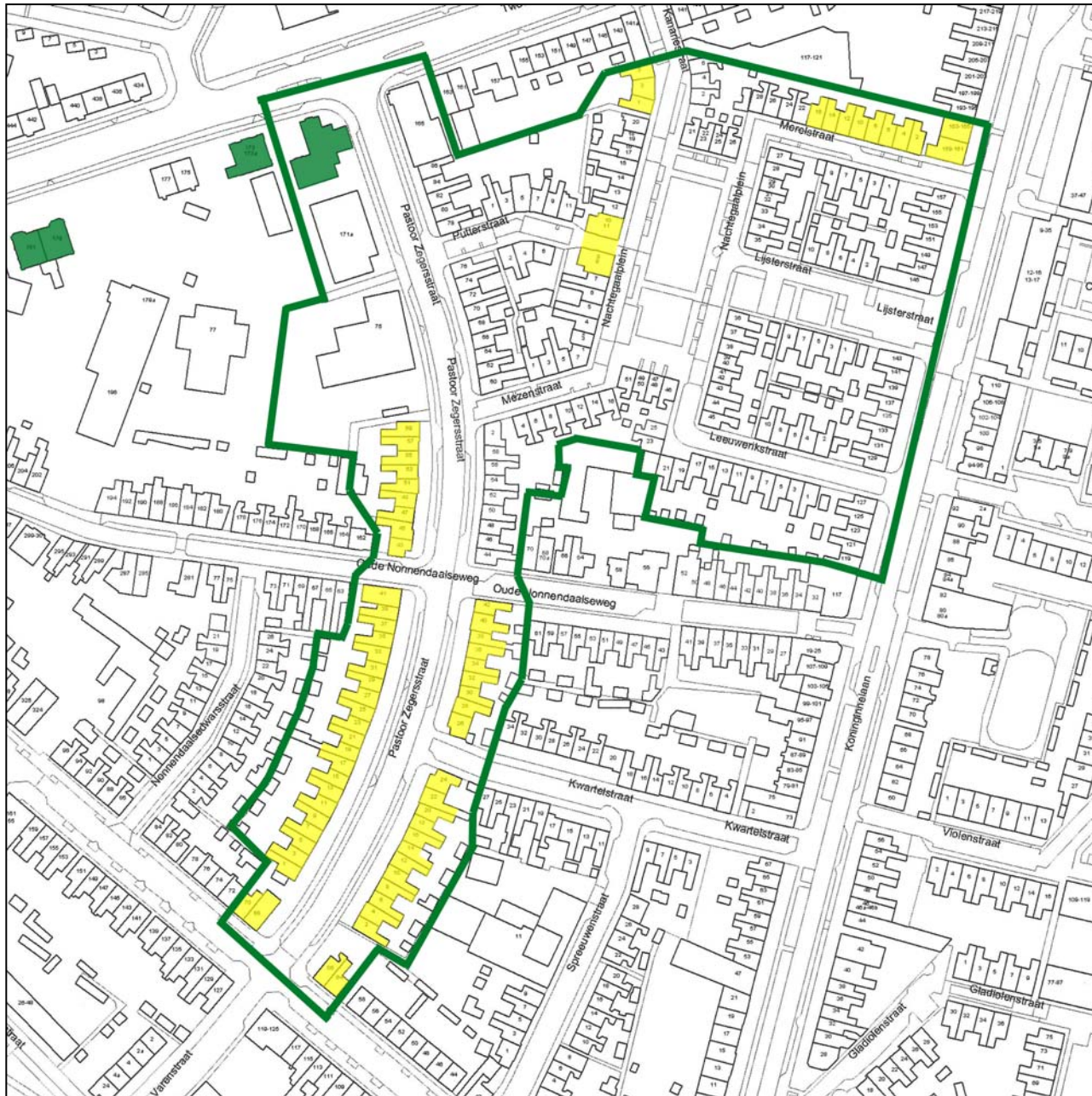
De bescherming is voornamelijk gericht op de stedenbouwkundige aspecten van de woonbuurt en in minder mate op de bestaande invulling van de kleinschalige bouwvolumes. De oorspronkelijke architectuur is namelijk ten gevolge van ingrijpende renovatieprojecten sterk vereenvoudigd.

Bronvermelding

Gelders Genootschap. Vooroorlogse Woonbuurten in Nijmegen. Arnhem, mei 2001.

Gemeente Nijmegen. Bouwtekeningen Wolfskuil.

BESCHERMD STADSBEELD: WOLFSKUIL



bijlage IV: begrenzing beschermd stadsbeeld Wolfskuil en aanduiding beschermde panden

begrenzing beschermd stadsbeeld

achterzijde van de percelen Putterstraat 1-11,
achterzijde van de percelen Kanariestraat 1-5,
noordzijde van de percelen Kanariestraat 5 en 6,
achterzijde van de percelen Merelstraat 2-28,
noordzijde van het perceel Koninginnelaan 163-165,
Koninginnelaan, zuidzijde van het perceel Koninginnelaan 119,
achterzijde van de percelen Leeuwerikstraat 1-21,
zuidzijde van het perceel Leeuwerikstraat 23,
achterzijde van de percelen Mezenstraat 4-16,
achterzijde van de percelen Pastoor Zegersstraat 2-52,
zuidoostzijde van het perceel Nieuwe Nonnendaalseweg 64,
Nieuwe Nonnendaalseweg, noordwestzijde van het perceel Nieuwe Nonnendaalseweg 70,
achterzijde van de percelen Pastoor Zegersstraat 1-75,
westzijde van de percelen Tweede Oude Heselaan 167-171a,
Tweede Oude Heselaan en oostzijde van het perceel Tweede Oude Heselaan 165.

beschermd Stadsbeeldobject

Kanariestraat 1-5
Koninginnelaan 159-165
Merelstraat 2-16
Nachtegaalplein 8-11
Nieuwe Nonnendaalseweg 64-66, 68-70
Pastoor Zegersstraat 1-41, 43-59, 2-24, 26-42

gemeentelijk monument

Tweede Oude Heselaan 167-171
Tweede Oude Heselaan 173-173a
Tweede Oude Heselaan 179-181

rijksmonument

n.v.t.

Dit kaartje behoort bij raadsbesluit 05.0021925
(nr. ---/2005) d.d. 12 oktober 2005

Beeldatlas

In de beeldatlas zijn de voorgevelaanzichten opgenomen van alle binnen het beschermd stadsbeeld gelegen straatwanden.

Van iedere straatwand - of onderdeel daarvan - is zowel een foto als een weergave van de oorspronkelijke bouwtekening afgebeeld. De foto's dateren alle van begin 2004. Doordat de foto's en de corresponderende bouwtekeningen steeds boven elkaar zijn geplaatst, is in één oogopslag een vergelijking te maken tussen de oorspronkelijke situatie en de actuele toestand. De bouwtekeningen kunnen tevens dienen als inspiratiebron bij renovaties.

Op de foto's is aangegeven welke onderdelen van de gevelaanzichten van belang zijn vanuit monumentaal oogpunt. Daarbij is een indeling gemaakt in de volgende vijf categorieën:

- **rode lijnen**: de hoofdcontouren van de bebouwing (hoofdmassa, kapvorm, schoorstenen, gootlijnen, vooruitspringende geveldelen, grootte van de dakkapellen)
- **gele lijnen**: de contouren van de gevelopeningen (deuren en vensters)
- **blauwe lijnen**: detaillering in het metselwerk (rollagen, lekdorpels, siermetselwerk etc)
- **halfdoorzichtige roze vlakken**: detaillering in hout (gootklossen)
- **halfdoorzichtige groene vlakken**: erfafscheidingen

Inhoud beeldatlas

Koninginnelaan I (Nachtegaalplein e.o.)

Nachtegaalplein-westzijde (blok 5/6)	Nachtegaalplein 1-11	25
Nachtegaalplein-westzijde (blok 6)	Nachtegaalplein 12-20	26
Nachtegaalplein-noordzijde (blok 7)	Nachtegaalplein 21-26	27
Nachtegaalplein-oostzijde (blok 3)	Nachtegaalplein 27-35	28
Nachtegaalplein-oostzijde (blok 2)	Nachtegaalplein 36-45	29
Nachtegaalplein-zuidzijde (blok 4)	Nachtegaalplein 46-51	31
Koninginnelaan (blok 1)	Koninginnelaan 119-127	32
Koninginnelaan (blok 2)	Koninginnelaan 129-143	33
Koninginnelaan (blok 3)	Koninginnelaan 145-157	34
Koninginnelaan (particuliere bouw)	Koninginnelaan 159-165	35

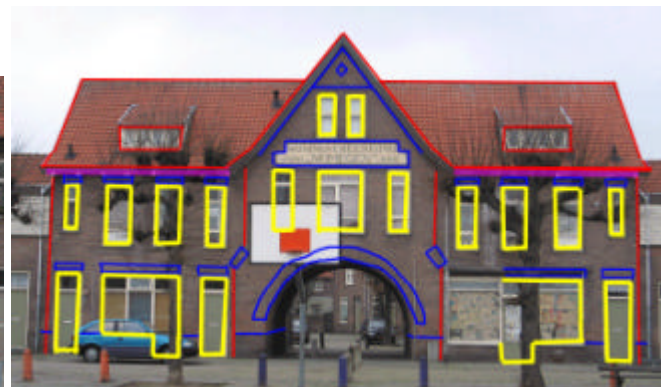
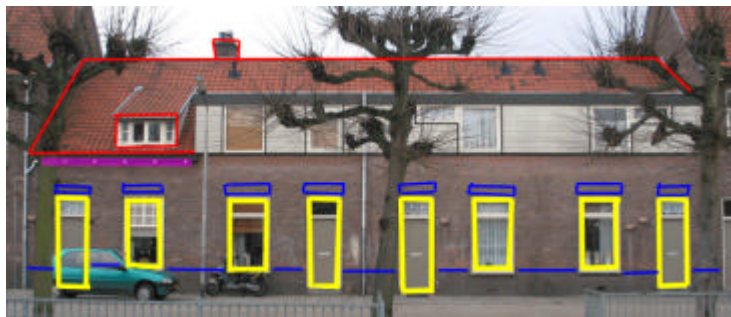
Leeuwerikstraat (blok 1)	Leeuwerikstraat 1-13	36
Leeuwerikstraat (blok 4)	Leeuwerikstraat 15-25	37
Leeuwerikstraat (blok 2)	Leeuwerikstraat 10-2	38
Lijsterstraat (blok 2)	Lijsterstraat 1-9	39
Lijsterstraat (blok 3)	Lijsterstraat 10-2	40
Merelstraat (blok 3)	Merelstraat 1-9	41
Merelstraat (blok 7)	Merelstraat 28-22	42
Merelstraat (particuliere bouw)	Merelstraat 16-2	43
Kanariestraat (particuliere bouw)	Kanariestraat 5-3-1	44
Kanariestraat (blok 7)	Kanariestraat 2-4-6	44
Putterstraat (blok 6)	Putterstraat 1-11	45
Putterstraat (blok 5)	Putterstraat 6-4-2	46
Mezenstraat (blok 5)	Mezenstraat 1-3-5-7	47
Mezenstraat (blok 4)	Mezenstraat 16-4	48
Pastoor Zegersstraat (blok 6)	Pastoor Zegersstraat 86-78	49
Pastoor Zegersstraat (blok 5)	Pastoor Zegersstraat 76-60	50
Pastoor Zegersstraat (blok 4)	Mezenstraat 2,	
	Pastoor Zegersstraat 58-52	51
Pastoor Zegersstraat (blok 4)	Pastoor Zegersstraat 50-44	52

Koninginnelaan V (Pastoor Zegersstraat en Nieuwe Nonnendaalseweg)

Pastoor Zegersstraat-oost (blok 2)	Pastoor Zegersstraat 42-26	53
Pastoor Zegersstraat-oost (blok 3)	Pastoor Zegersstraat 24-2	54
Nieuwe Nonnendaalseweg 62-60	(blok 3)	55
Nieuwe Nonnendaalseweg 66-64	(blok 3)	56
Pastoor Zegersstraat-west (blok 4)	Pastoor Zegersstraat 1-41	57
Pastoor Zegersstraat-west	Pastoor Zegersstraat 43-59	60

Per pagina zijn de individueel beschermde stadsbeeldobjecten aangegeven.

Nachtegaalplein - Westzijde (blokken 5 en 6)

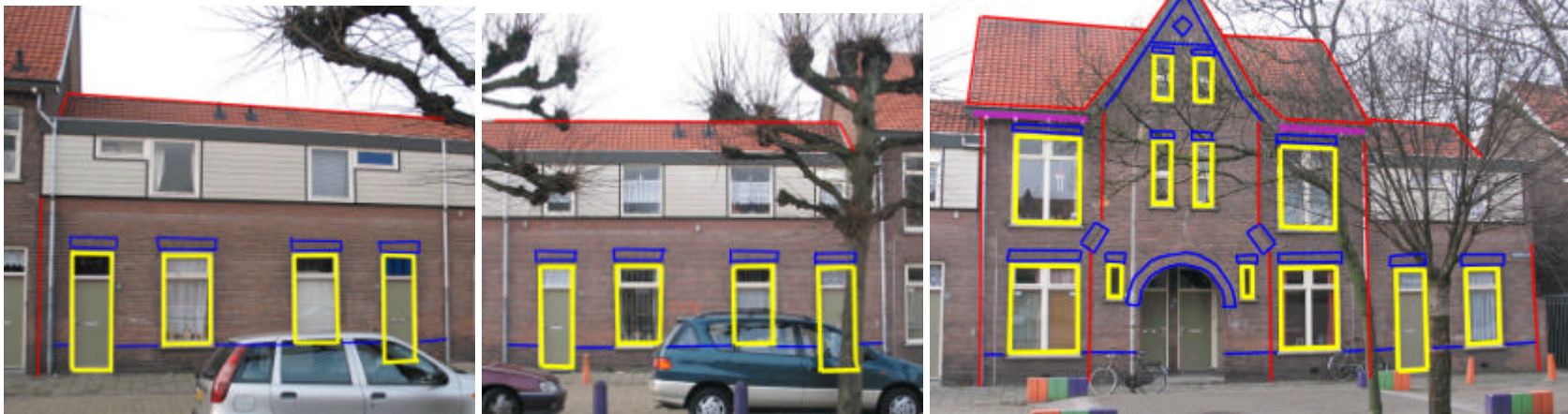


Nachtegaalplein 1 t/m 11



- beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:
- Nachtegaalplein 8-9-10-11 (poortgebouw)

Nachtegaalplein - Westzijde (blok 6)



Nachtegaalplein 12 t/m 20



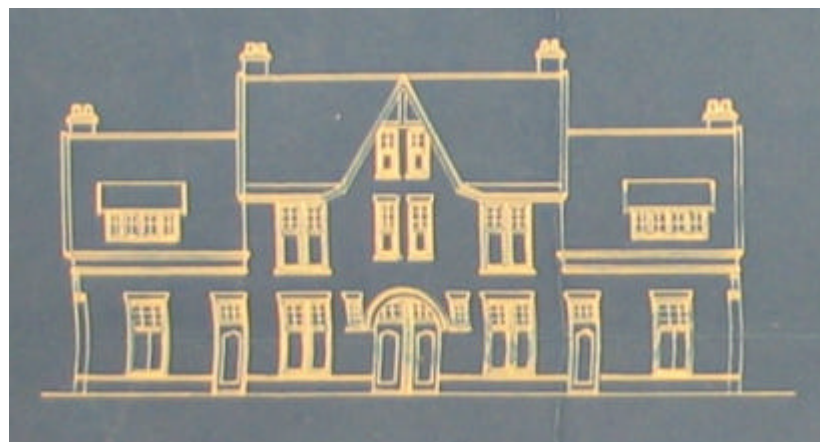
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Nachtegaalplein - Noordzijde (Blok 7)



Nachtegaalplein 21-26 (N.B. zijgevels afwijkend van tekeningen gebouwd)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Nachtegaalplein - Oostzijde (Blok 3)



Nachtegaalplein 27-35 (N.B. zijgevels afwijkend van tekeningen gebouwd)



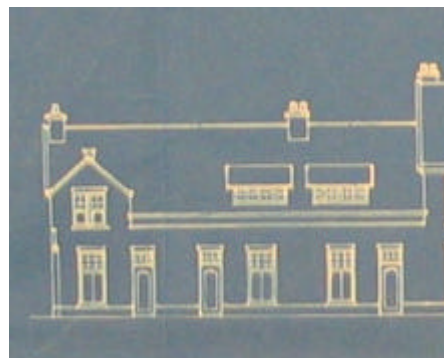
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

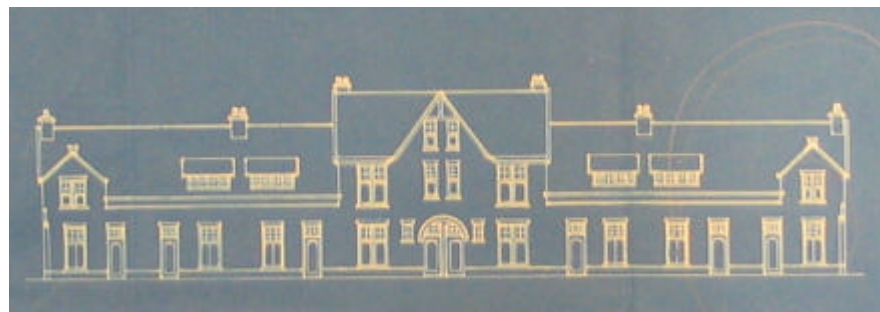
Nachtegaalplein - Oostzijde (Blok 2)



Nachtegaalplein 36-38 (N.B. zijgevels afwijkend van tekeningen gebouwd)



Nachtegaalplein 36-38



(Nachtegaalplein 36-45)

beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

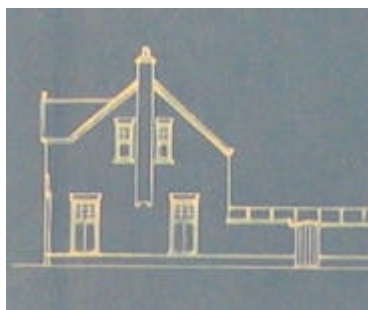
Nachtegaalplein - Oostzijde (Blok 2)



Nachtegaalplein 39-45 (N.B. zijgevels afwijkend van tekeningen gebouwd)



Nachtegaalplein 39-45



(Nachtegaalplein 36-45)

beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Nachtegalplein - Zuidzijde (Blok 4)



Nachtegalplein 46-51 (N.B. zijgevels afwijkend van tekeningen gebouwd)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Koninginnelaan



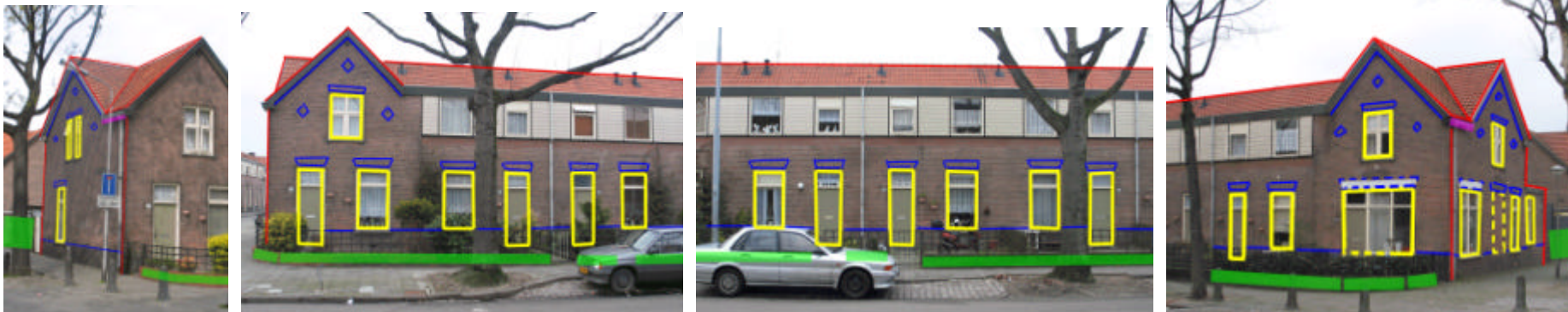
Koninginnelaan 119-127 (blok 1) (N.B. zijgevels afwijkend van tekeningen gebouwd)



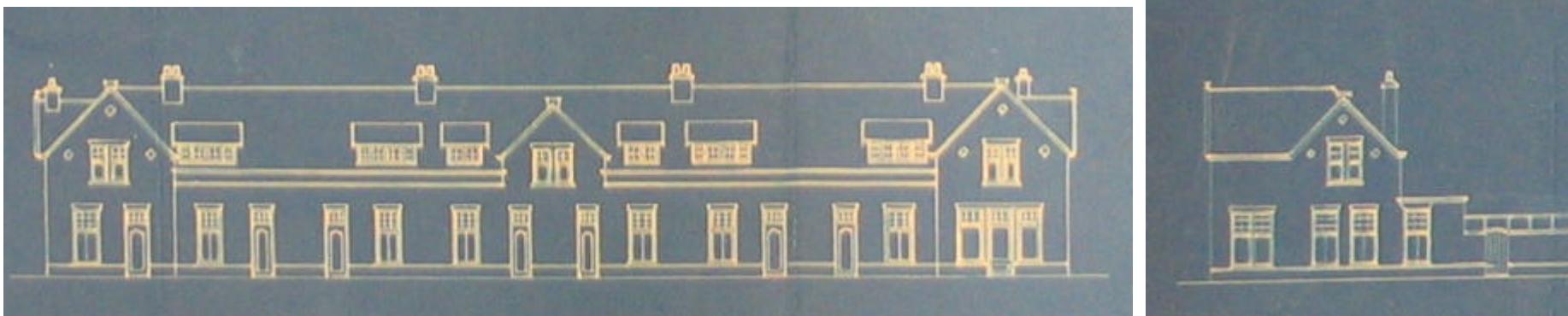
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Koninginnelaan



Koninginnelaan 129-143 (blok 2)



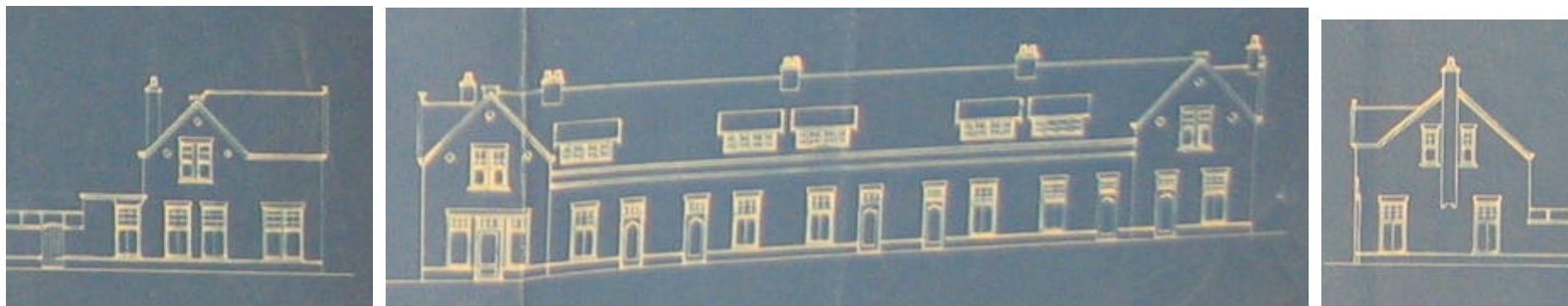
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Koninginnelaan



Koninginnelaan 145-157 (blok 3) (N.B. zijgevels afwijkend van tekeningen gebouwd)



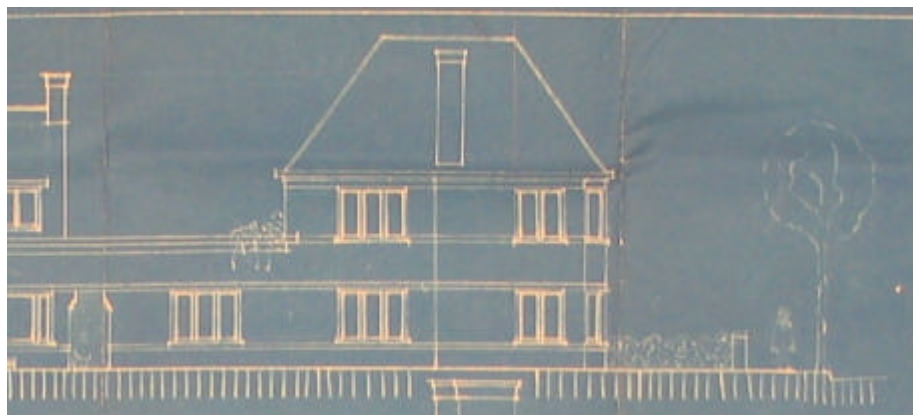
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Koninginnelaan



Koninginnelaan 159-165 (particuliere bouw)



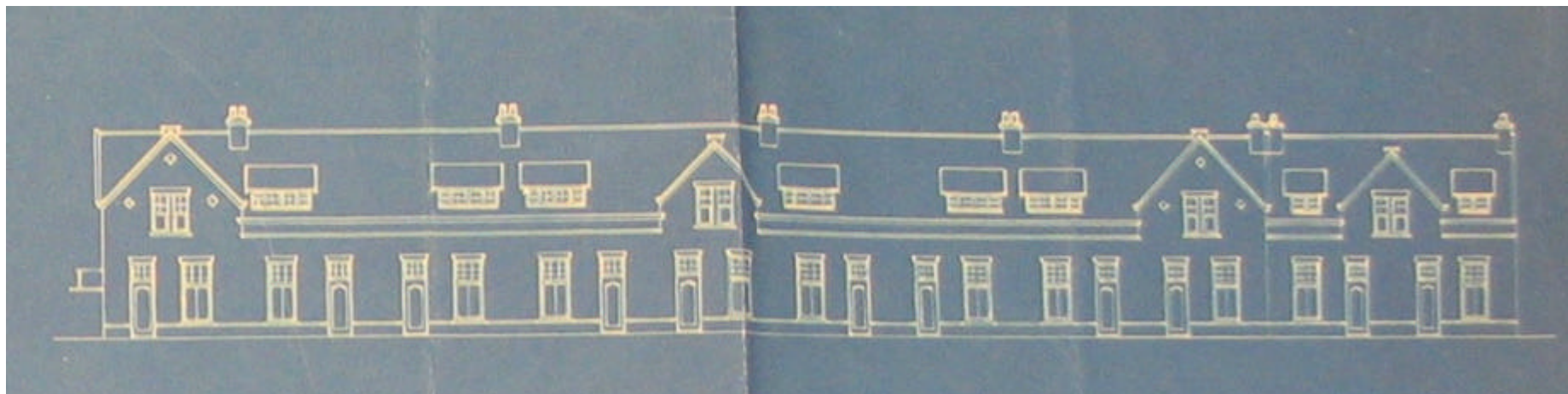
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Koninginnelaan 159-161-163-165

Leeuwerikstraat



Leeuwerikstraat (blok 1 (nrs. 1-21) en blok 4 (nrs. 23-25)); Leeuwerikstraat 1-3, 5, 7-9, 11-13



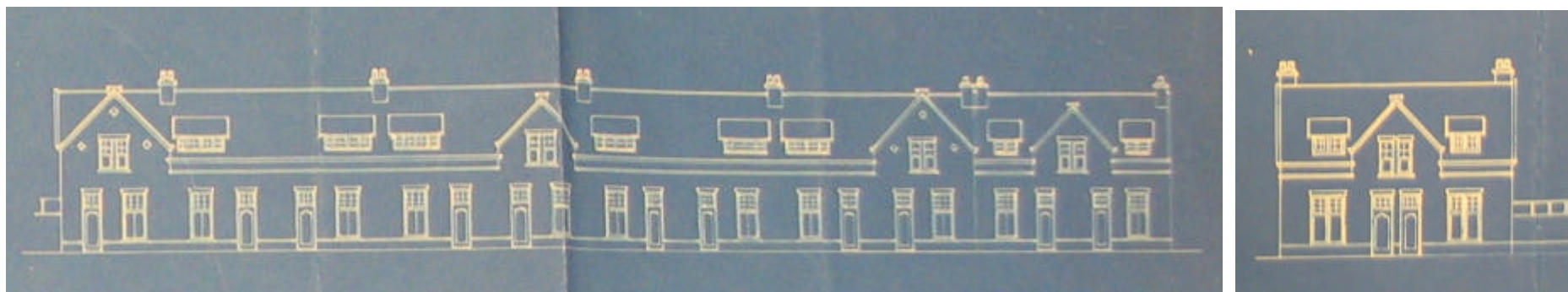
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Leeuwerikstraat



Leeuwerikstraat (blok 1 (nrs. 1-21) en blok 4 (nrs. 23-25)); Leeuwerikstraat 15-17, 19-21, 23-25



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Leeuwerikstraat



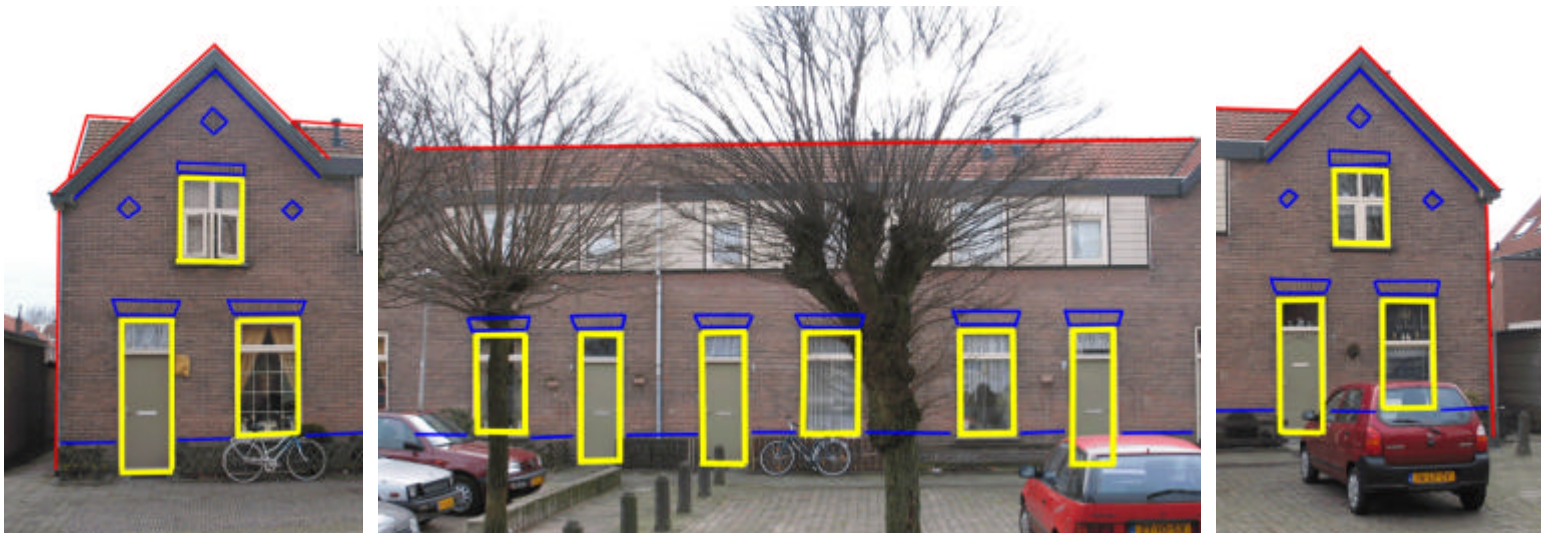
Leeuwerikstraat 10-2 (blok 2)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Lijsterstraat



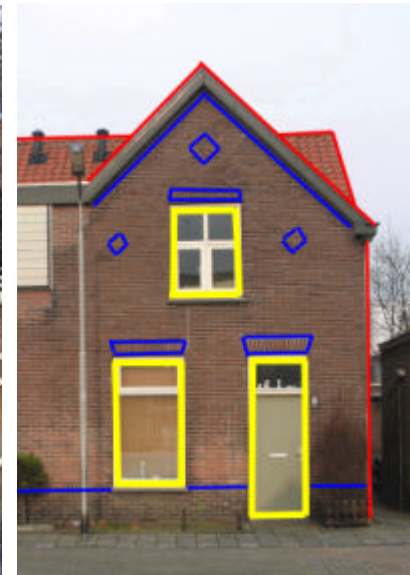
Lijsterstraat 1-9 (blok 2)



beschermd stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Lijsterstraat



Lijsterstraat 10-2 (blok 3)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Merelstraat



Merelstraat 1-9 (blok 3)



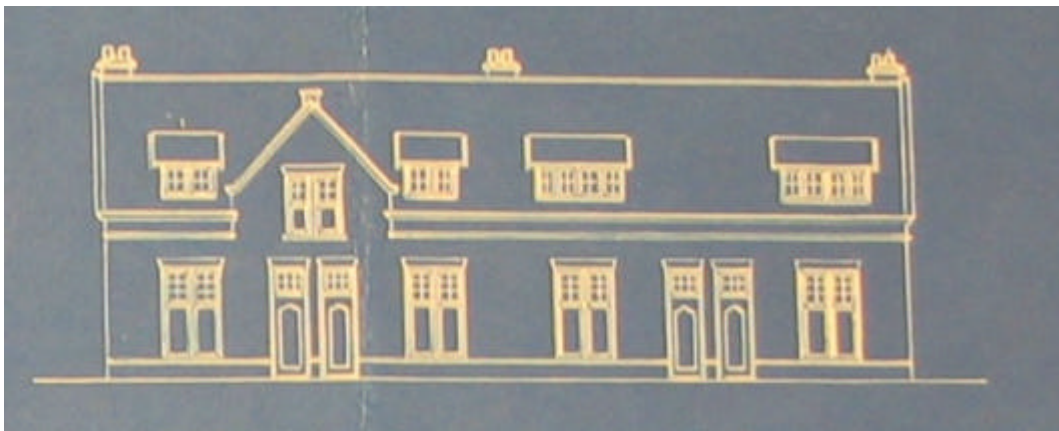
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Merelstraat



Merelstraat 28-26-24 Merelstraat 22 (blok 7)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Merelstraat (particuliere bouw)



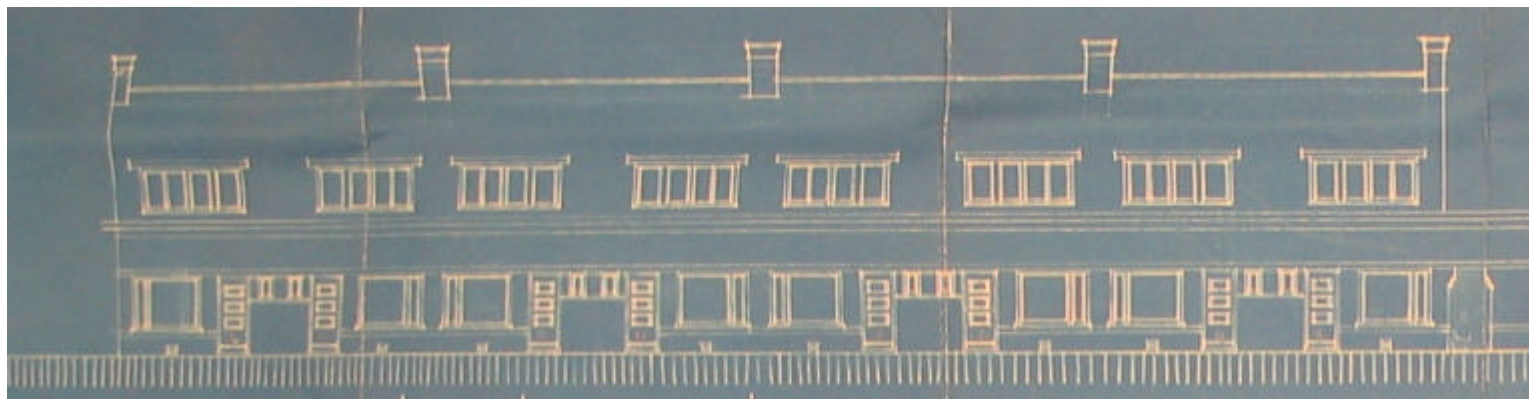
Merelstraat 16-14-12



Merelstraat 10-8



Merelstraat 6-4-2



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Merelstraat 2-4-6-8-10-12-14-16

Kanariestraat (particuliere bouw)



Kanariestraat 5-3-1

Kanariestraat (sociale woningbouw)



Kanariestraat 2-4-6 (blok 7)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

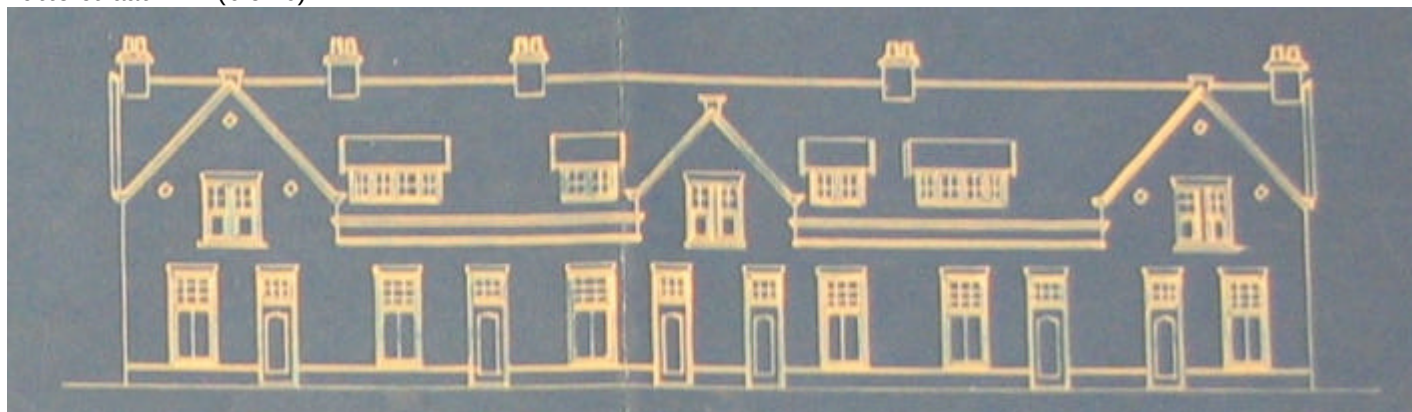
- Kanariestraat 1-3-5



Putterstraat



Putterstraat 1-11 (blok 6)



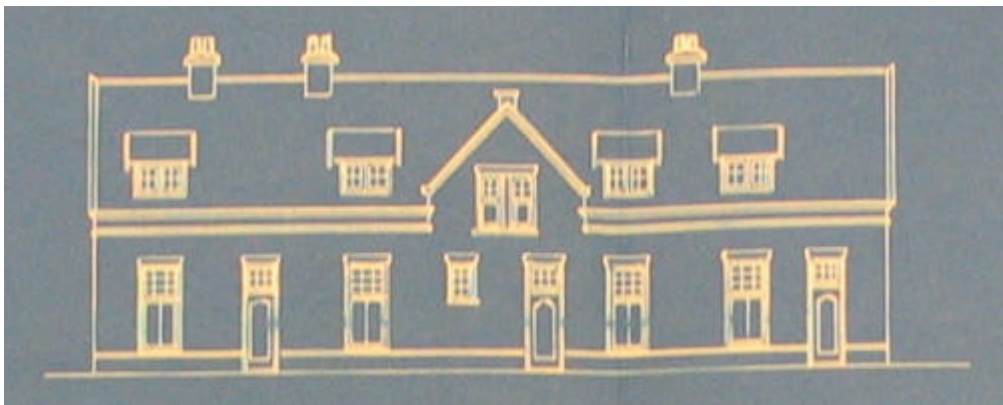
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Putterstraat



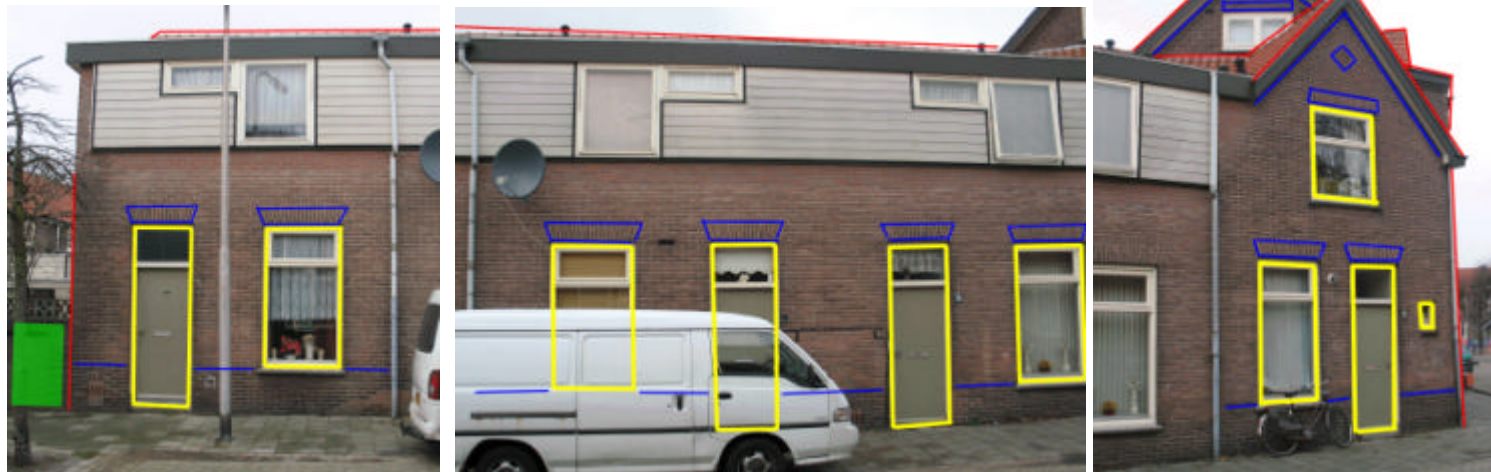
Putterstraat 6-4-2 (blok 5)



beschermd stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Mezenstraat



Mezenstraat 1-3-5-7 (blok 5)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Mezenstraat



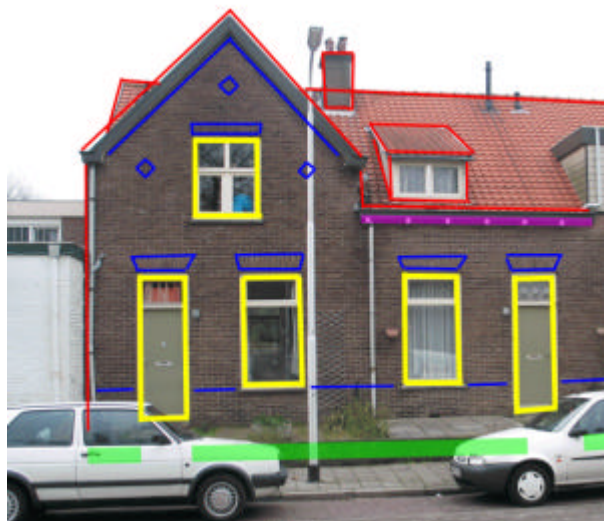
Mezenstraat 16-4 (blok 4)



beschermd stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Pastoor Zegersstraat-noordoost



Pastoor Zegersstraat 86-78 (blok 6)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Pastoor Zegersstraat-noordoost



Pastoor Zegersstraat 76-60 (blok 5)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Pastoor Zegersstraat-noordoost



Mezenstraat 2; Pastoor Zegersstraat 58-52 (blok 4)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Pastoor Zegersstraat-noordoost



Pastoor Zegersstraat 50-44 (blok 4)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- geen stadsbeeldobjecten

Pastoor Zegersstraat-zuidoost



Pastoor Zegersstraat 42-26 (blok 2; niet geheel overeenkomstig de oorspronkelijke bouwtekeningen gebouwd!)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Pastoor Zegersstraat 26-28-30-32-34-36-38-40-42

Pastoor Zegersstraat-zuidoost



Pastoor Zegersstraat 24-2 (blok 3; niet geheel overeenkomstig de oorspronkelijke bouwtekeningen gebouwd!)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Pastoor Zegersstraat 2-4-6-8-10-12-14-16-18-20-22-24

Nieuwe Nonnendaalseweg 62-60 / hoek Pastoor Zegersstraat



Nieuwe Nonnendaalseweg 62-60 / hoek Pastoor Zegersstraat (blok 3; niet geheel overeenkomstig de oorspronkelijke bouwtekeningen gebouwd!)



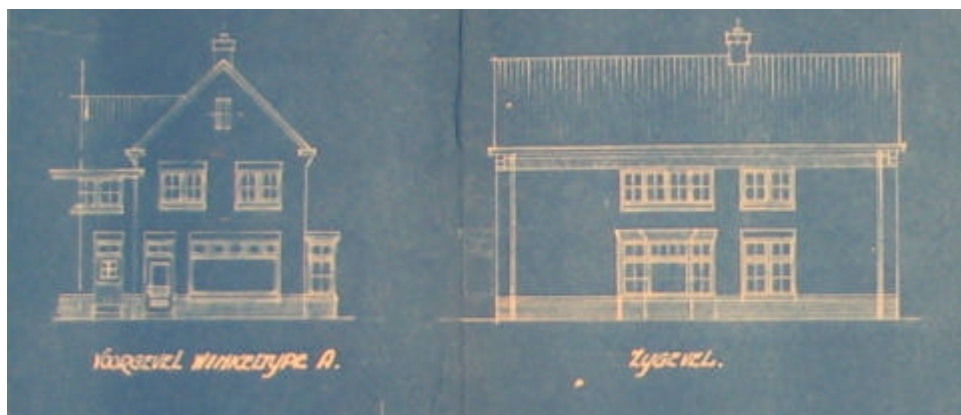
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Nieuwe Nonnendaalseweg 60-62

Nieuwe Nonnendaalseweg 66-64, hoek Pastoor Zegersstraat



Nieuwe Nonnendaalseweg 66-64 (blok 3)



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Nieuwe Nonnendaalseweg 64-66

Pastoor Zegersstraat-zuidwest



Pastoor Zegersstraat 1-17 (blok 4)



Pastoor Zegersstraat 1-41 (n.b. op onderdelen afwijkend van de bouwtekening gebouwd)

beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Pastoor Zegersstraat 1-3-5-7-9-11-13-15-17

Pastoor Zegersstraat-zuidwest



Pastoor Zegersstraat 19-39



Pastoor Zegersstraat 1-41 (n.b. op onderdelen afwijkend van de bouwtekening gebouwd)

beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Pastoor Zegersstraat 19-21-23-25-27-29-31-33-35-37-39

Pastoor Zegersstraat-zuidwest



Pastoor Zegersstraat 1-41; Pastoor Zegersstraat 41 / hoek Oude Nonnendaalseweg



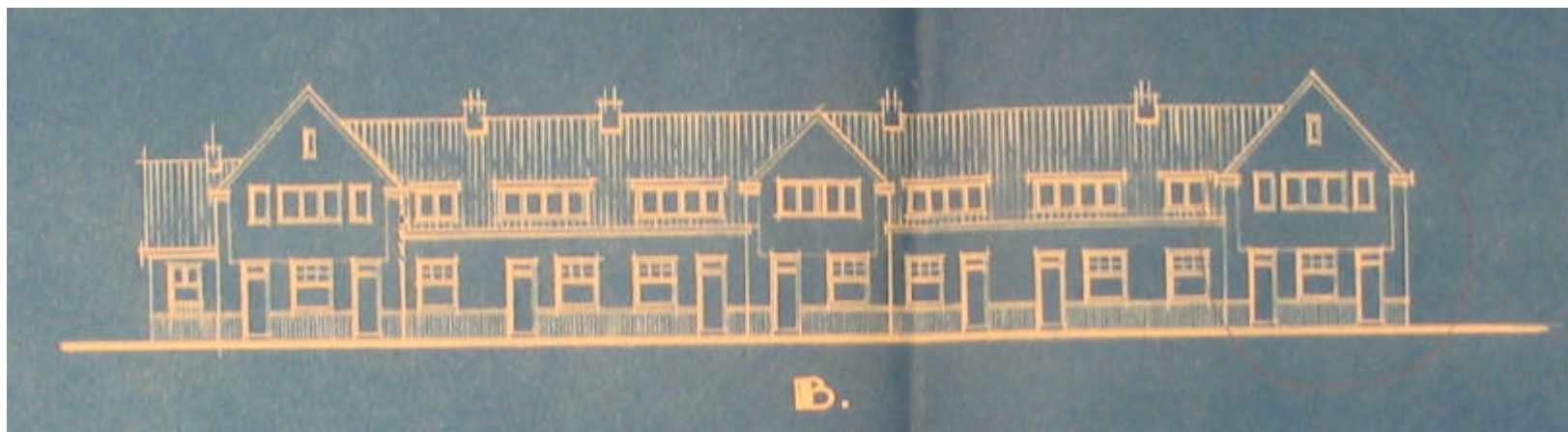
beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Pastoor Zegersstraat 41

Pastoor Zegersstraat-noordwest



hoek Oude Nonnendaalseweg / Pastoor Zegersstraat 43-51



beschermde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Pastoor Zegersstraat 43-45-47-49-51

Pastoor Zegersstraat-noordwest



Pastoor Zegersstraat 53-59



beschermdde stadsbeeldobjecten op deze pagina:

- Pastoor Zegersstraat 53-55-57-59